

ΕΛΛΗΝΙΚ

ΔΔΕΛΦΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥ.

ΧΩΝ

ΕΛΛΗΝΙ

ΔΩΝ

ΝΟΣΟΚΟ.

ΜΩΝ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΤΑΧΥΔΕΛΤΑ

των φρονιμών
τα παιδιά πριν...
...για τη βιτηδάγκια
CARINA

carina
ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΕΙ ΚΟΠΕΡ

ΕΚΔΟΤΗΣ
Ἐθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Ἑλληνίδων
Νοσοκόμων

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
Μαρία Μαλγαρινού
Ἀνωτέρα Σχολή Ἀδελφῶν
Νοσοκόμων
Γενικὸν Νοσ/μεῖον Ἀθηνῶν
«ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΥΛΟΣ»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
Ἀθαν. Ἀθανασόπουλος
Ρήγα Παλαμῆδου 5
Τηλεφ. 3219306 Ἀθῆναι

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
Ἐμβάσματα - Ἐπιταγαὶ
Περιοδικὸ
«Ἑλληνὶς Ἀδελφὴ»
Γραφεῖα Πύργος Ἀθηνῶν
Γ' κτίριον 11: 1α Ἀθῆναι 610
Τηλεφ. 7702861

Τιμὴ Τεύχους Δρχ. 20
Διὰ σπουδαστρίας Δρχ. 15
Ἐτησία συνδρομὴ Δρχ. 100
Ἐτησία συνδρομὴ ἔξ. \$ 7

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΛΛΗΡΟΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΓ. ΣΥ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Κ. Φραντζή
ΗΜΕΡΑ 15-3-79
ΑΡΙΘ. 23978

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ε' Πανελλήνιο Συνέδριο Ἀδελφῶν Νοσοκόμων καὶ Ἐπισκεπτριῶν 146
2. Εὐλογία τῶν ΣΥΝΕΔΡΩΝ ὑπὸ: Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ.κ. Θεοκλήτου ... 148
3. Κήρυξις ἐνάρξεως τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν κ. Σπ. Μαρκέτου .. 148
4. Προσφώνησις τοῦ Δημάρχου Ἰωαννίνων κ. Μπέγκα 149
5. Προσφώνησις τοῦ Ἀντιπροτά- νεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Πολυδωροπούλου ... 149
6. Προσφώνησις τοῦ Διοικητικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Γενικοῦ Κρα- τικοῦ Νοσοκομείου Ἰωαννίνων κ. Καχριμάνη 150
7. Προσφώνησις κ. Ἀρτεμίου Τζά- λα - Βεκοῦ μέλος τῆς Ἐπιτρο- πῆς τοῦ Ἐπαρχιακοῦ τμήματος Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. Ἰωαννίνων 151
8. Ἐναρκτήριος οἰκία τῆς προέ- δρου τοῦ Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. δ. Σ. Πα- παμικρούλη 152
9. Ἀπόσπασμα τοπικῆς ἐφημερίδος Ἰωαννίνων «ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟ- ΓΟΣ» «ΑΝΑΤΟΜΙΑ» στὰ προ- βλήματα τῆς Νοσηλείας 159
10. Συζήτησις Στρογγύλης Τραπέ- ζης 161
11. Ὀδειπορικὸ στὴν Ἡπειρὸ ὑπὸ Σ. Βαρδάκου 178
12. Ἀνακοινώσεις 181

Ε' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΑΔΕΛΦΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΡΙΩΝ

(Ιωάννινα, 8-12 Σεπτεμβρίου 1978)

ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ :

«**Η Ἀδελφή εἰς τὴν ἀνίχνευσι τοῦ Καρκίνου, εἰς τὴν νοσηλεία καὶ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ ἀσθενοῦς.**»

Ὡς γνωστό, τὸ Ε' Πανελλήνιο Συνέδριο τοῦ Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. συνήλθε στὰ Γιάννινα ἀπὸ 8-12 Σεπτεμβρίου 1978 μὲ ἀθρόα συμμετοχὴ Διπλωματούχων Ἀδελφῶν καὶ Ἐπισκεπτριῶν ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κύπρο.

Τὸ συνέδριο διέθεσε δύο (2) ἡμέρες γιὰ νοσηλευτικὰ ἀνακοινώσεις. Ἡ πρώτη ἡμέρα διετέθη γιὰ εἰσηγήσεις σχετικὰ μὲ τὸν ρόλο τῆς ἀδελφῆς στὴν ἀνίχνευσι τοῦ καρκίνου μαστοῦ, στὴν νοσηλεία καὶ τὴν ἀποκατάστασι τῆς ἀσθενοῦς. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκουσθοῦν καὶ ἄλλες συναφεῖς εἰσηγήσεις ὡς τὸ πρόβλημα καρκίνος γενικά, ἐπιδημιολογία τοῦ καρκίνου καὶ καρκίνος καὶ πόνος. Ἡ δευτέρα ἡμέρα περιέλαβε θέματα πού ἀφοροῦσαν τὸν ρόλο τῆς ἀδελφῆς στὴν ἀνίχνευσι τοῦ καρκίνου ἐντέρου, στὴν νοσηλεία καὶ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ ἀσθενοῦς.

Οἱ εἰσηγήσεις καὶ οἱ ὁμιλίαι τῶν ἀδελφῶν στὴν ἀνάπτυξι τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων ἦσαν καὶ πολὺ κατατοπιστικὲς ἀλλὰ καὶ πολὺ καλὰ ὁργανωμένες, πρᾶγμα πού ἀπέδειξε ὑψηλὴ στάθμη νοσηλευτικῆς κατάρτισεως.

Χαρακτηριστικὸ τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ ἦτο ὅτι οἱ περισσότερες ὁμιλίαι προήρχοντο ἀπὸ τὶς νεώτερες τάξεις τῶν διπλωματούχων ἀδελφῶν καὶ ἐπισκεπτριῶν πρᾶγμα πού εἶναι εὐόκωνο στοιχεῖο γιὰ τὴν νοσηλευτικὴ τοῦ τόπου μας, ἐνισχυτικὸ καὶ ἐλπιδοφόρο γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔργου μας.

Ἡ ὁμάδα τῶν ἀδελφῶν ὁμιλητριῶν τοῦ Θεαγενοῦ Ἰατρικοῦ Νοσοκομείου Θεσσα-

λονίκης ἐντυπωσιάσε ὅλως ἰδιαίτερος, ἡ δὲ εἰσήγησις μὲ θέμα «**Ἡ εὐθύνη εἰς τὴν Νοσηλευτικὴ καίτοι κατὰ τὴν κριτικὴ ἀκροατοῦ τοῦ συνεδρίου:** «**Ἡ κατὰ τὰ ἄλλα ἄρτια εἰσηγήσεις θὰ ταίριαζε σὲ ἄλλο συνέδριο μὲ ἄλλο γενικὸ θέμα**» (κ. Π. Κυριακίδης), ἐν τούτοις ἔδωσε ἄλλες διαστάσεις στὸ γενικὸ μας θέμα.

Ἡ συζήτησις στοργυλῆς τραπέζης ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκουσθοῦν ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ θέματος. «**ψυχολογικὰ προβλήματα καρκινοπαθῶν καὶ ἀντιμετώπισις**» ὅχι μόνον ἀδελφῶν ἀλλὰ καὶ ἄλλων ὡς ἱατροῦ καὶ Θεολόγου - Κοινωνιολόγου. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο διεξήχθη ἡ συζήτησις ἦτο ὅχι μόνον εὐχάριστος καὶ ἀνετος ἀλλὰ καὶ πρακτικὸς καὶ διηύρυνε τὸν ὁρίζοντα τῆς σκέψεως.

Ἡ πλήρης ἐπιστημονικὴ ἐνημερώσεως εἰσηγήσεις μὲ θέμα «**Χημειοθεραπεία - Ἀκτινοθεραπεία**» — Ὁ ρόλος τῆς Ἀδελφῆς», ἐβεβαίωσε τόσο τοὺς συνέδρους ὅσο καὶ τὸ ἀκροατήριον ὅτι ἡ νοσηλευτικὴ δὲν εἶναι μόνον τέχνη ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμη ὥστε ἡ παρεχόμενη νοσηλευτικὴ φροντίς στὸν καρκινοπαθῆ νὰ εἶναι πλήρης καὶ ἄρτια. Γιὰ νὰ γίνῃ ὅμως αὐτὸ ἀπαιτεῖται ἐκπαίδευσις σὲ ἱδρύματα ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, πρᾶγμα πού ἡ χώρα μας παντελῶς στερεῖται ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Συμπερασματικὰ μπορεῖ νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ περισσότερες ἐκ τῶν ὁμιλητριῶν ὁμίλησαν ἀπὸ προσωπικὴ ἐμπειρία ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς νοσηλευτικῆς στὸν τομέα τῆς καρκινολογικῆς νοσηλευτικῆς.

Μερικὲς σκέψεις ἀναφορικὰ μὲ τὸ συ-

νέδριο τοῦ κ. Π. Κυριακίδη μᾶς πληροφοροῦν ὅτι:

«**Ἐνα συνέδριο καὶ μάλιστα μὲ τόσο πολλοὺς συνέδρους ἔχει συνήθως νὰ ἀντιμετωπίσει πάρα πολλὰ προβλήματα.** Ἄν ὑπολογίσει κανεὶς πού γίνεται τὸ Συνέδριο καὶ ποιά μέσα ἔχουν στὴ διάθεσίν τους οἱ ὁργανωτὲς τότε γίνεται κατανοητὸ πὺς χρειάζεται μεγάλη εὐελιξία καὶ πολλὴ δουλειά.

Ὑπολογίζοντας τὸν πλοῦτο τοῦ ὕλικου πού προσφέρθηκε στὶς συνέδρους καὶ τὸ ἀδελφικὸ πνεῦμα πού ἐπικράτησε, κάθε μειονέκτημα χάνει τὶς διαστάσεις του καὶ γίνεται μηδαμινὸ.

Τὸ περισσότερο ἐλπιδοφόρο, νομίζω, ἦταν ὅτι τὰ στελέχη καὶ οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς εἰσηγήτριες ἦταν πολὺ καταρτισμένες καὶ νέες. Τονίζω τὸ νέες γιατί μιὰ προσπάθεια πού δὲν «στρατολογεῖ» συνεχῶς νέα στελέχη δὲν ἔχει μέλλον. Παρήγορο ἐπίσης ἦταν πὺς ἦταν ἄνθρωποι πίστεις, πρᾶγμα πού εἶναι θεμελιώδες γιὰ μιὰ τέτοια ἀποστολή.

Ἐνα συνέδριο ὡς τὸ παρόν, μὲ τόσο μεγάλο ἀριθμὸ συνέδρων πού γιὰ πρώτη φορὰ πραγματοποιήθηκε σὲ ἐπαρχιακὴ πόλιν, εἶχε καὶ ὁργανωτικὲς ἀλλὰ καὶ προγράμματος ἐλλείψεις.

Ἀνεπτύχθησαν πάρα πολλὰ θέματα συμπεκυνωμένα, ὁ δὲ χρόνος ἦτο περιορισμένος καὶ δὲν ἐπέτρεπε ἀφομοίωσι τοῦ θέματος. Δὲν ὑπῆρχε χρόνος γιὰ συζήτησις τόσο γιὰ τὰ εἰδικὰ θέματα ὅσο καὶ γιὰ συζήτησις γενικωτέρων προβλημάτων τοῦ κλάδου. Ὁμιλίαι μεγάλης σπουδαιότητος καὶ ἀξίας ὡς τῆς κ. Ἀννας Σαχίνη-Καρδάση καὶ κ. Χρ. Παπαργυρίου - Κωλέττη, ἀνεπτύχθησαν στὸ τέλος κουραστικῶν ἡμερῶν. Δὲν ἐτηρήθη συνέπεια στὴν ἐναρξί τῶν συνεδριάσεων, «...οἱ μικροκαθυστερήσεις, ἀναφέρει ὁ κ. Π. Κυριακίδης, ἔγιναν μεγάλες... καὶ καθιερώθησαν». Παρηγορήθησαν μερικὲς ἀνωμαλίες μὲ γεύματα καὶ μὲ τὰ ξενοδοχεῖα, τελικῶς ὅμως εὐρίσκετο πάντοτε κάποια λύσις.

Ὑπάρχουν βέβαια καὶ ἐλαφρυντικὰ γιὰ τοὺς ὁργανωτὰς καὶ πρέπει καὶ αὐτὰ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν.

Ἦτο ἡ πρώτη ἐμπειρία ὁργανώσεως

καὶ πραγματοποιήσεως συνεδρίου σὲ ἐπαρχιακὴ πόλιν.

Ἡ χρησιμοποίησις μόνον δύο (2) ἡμερῶν γιὰ συνεδριάσεις ἔγινε ἐσκεμμένα ὥστε νὰ δοθῇ ἡ εὐκαιρία ἐπισκέψεως τῶν παραμεθορίων φυλακίων κατὰ τὴν τρίτῃ ἡμέρα.

«**Τὰ μειονεκτήματα βέβαια τοῦ συνεδρίου μπροστὰ στὴν γενικὴ εἰκόνα καὶ τὸν πλοῦτο τοῦ ὕλικου πού προσφέρθηκε ἦταν μηδαμινά**», μᾶς πληροφορεῖ ὁ κ. Κυριακίδης.

Εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία τὸ συνέδριο κατὰ κοινὴ δὲ ὁμολογία τοπικῶν παραγόντων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων — ἀρχῶν καὶ πολιτῶν — ἡ ἐμφάνισις τοῦ συνεδρίου ἦτο ἄσφογος.

Ἡ ἐναρκτήριος ὁμιλία τῆς Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΕΣΔΕΝ διδὸς Σταυρούλας Παπαμικρούλη, σαφῆς καὶ ἐμπεριστατωμένη, ἔδωσε τὸν τόνον τοῦ Συνεδρίου.

Ὁ τοπικὸς τύπος Ἰωαννίνων ἐκάλυψε πλήρως τὸ συνέδριο. Τέσσερες ἐφημερίδες ἀφιέρωσαν ἄρθρα καὶ ἐσχολίασαν τὶς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου. Ὁ τύπος τῶν Ἀθηνῶν σὲ διαφορὰς ἡμερομηνίας ἀνήγγειλε τὸ συνέδριο καὶ τὰ δύο προγράμματα τηλεοράσεως παρουσίασαν τὴν ἐναρκτήριον τελετὴν.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν κ. Σπ. Μαρκέτος, μὲ τὴν παρουσία του ἐτίμησε τὸ συνέδριο, οἱ δὲ τοπικὲς ἀρχὲς τῆς πόλεως ἐκτὸς τῆς παρουσίας τῶν ἐνίσχυσαν καὶ οικονομικῶς τὸ συνέδριο ὡς ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ.κ. Θεόκλητος, καὶ ὁ κ. Καμπέρης.

Ὁ κ. Φρόντζος διέθεσε δωρεάν ὅχι μόνον τὴν αἴθουσα Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρο τὰ κτίριο.

Ἡ στήλη αὐτὴ δὲν θὰ παραλείπει νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ τὴν Φαρμακευτικὴν Ἑταιρεία «**The Wellcome Foundation Ltd**» γιὰ τὴν συμβολή τῆς ὡς καὶ ὅλους ὅσους συνέβαλαν ἠθικῶς καὶ ὕλκως στὴν πραγματοποίησι τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ κυρίως δὲ τὶς ἀδελφές τοῦ τμήματος Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. Ἰωαννίνων.

Ἡ φιλοξενία τῶν Ἀδελφῶν μας καὶ ἡ δραστηριότης ἦτο ἀπαράμειλλος. Δὲν ὑπε-

λόγισαν κόπους και θυσίες επί σειρά ημερών. Ἡ διαφήμισις τοῦ Συνεδρίου σέ κεντρικούς δρόμους τῆς πόλεως ἦτο ἐντυπωσιακή ὡς καὶ ἡ κινητοποίηση τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

Ἐκεῖνο ὅμως πού δικαίωσε τοὺς κό-

πους τῶν Ἀδελφῶν τῶν Ἰωαννίνων ἦτο ἡ γνωριμία τῶν συνέδρων μὲ τὴν ἡπειρωτικὴ ὑπαιθρο καὶ κυρίως τὴν μεθόριον. Αὐτὴ ἡ γνωριμία θὰ μείνῃ γιὰ πάντα σ' ὅλες μας μιὰ ὁμορφὴ, ξεκούραστὴ καὶ γλυκεῖα ἀνάμνησις.

Εὐλογία τῶν Συνέδρων

ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. κ. Θεοκλήτου

Ἡ βιολογικὴ διεργασία συνεγείρει τὸν ἄνθρωπο σὲ μιὰ ἄμυνα ἐναντίον τοῦ περιβάλλοντος μὲ ἀντικειμενικὸ στόχο τῇ ζωῇ. Ὁ πόνος πάλι σὰν ἀντικειμενικὸ γεγονός, προετοιμάζει τὸν ψυχικὸ χῶρο τοῦ ἀνθρώπου γιὰ μιὰ καλλίτερη ἀντιμετώπιση τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀξιών. Ἔτσι, ὁ πόνος γίνεται δάσκαλος, μόνο, πῶς αὐτὴ τὴν διδασχὴ τὴν πληρώνει ὁ καθένας θαρρύτερα, μὲ ὀλόκληρη τὴν ζωὴ. Κάποτε, γιὰ νὰ θυμηθῶ τὰ φοιτητικὰ μου χρόνια, διάβαζα ἕνα στίχο μιᾶς κἀποιᾶς ποιήτριας,

«Δάσκαλος μου στάθηκε ὁ πόνος

μὰ πλήρωσα τὸ διδάγμα μ' ὀλάκαίρη ζωῇ».

Ἡ ἀδελφή, κι' ὅπως γράφει σήμερα μιὰ ἐφημερίδα, «...δὲν εἶναι πολὺ τυχερὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς...», εἶναι συνυφασμένη μὲ τὸν πόνο, καὶ τὸν ἀντικρύζει κάθε μέρα κατὰματα σὰν ἀντικειμενικὴ κατὰ-

στασι κι' ὅχι σὰν βιολογικὴ διεργασία. Ἔτσι δουλεύει ἡ ψυχὴ τῆς καὶ μᾶς τὸ παρουσιάζει αὐτὸ καθημερινὰ πιὸ ξεκάθαρα.

Νομίζω, πῶς δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος πού πέρασε ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ νοσοκομείου εἴτε σὰν συνοδὸς κάποιου ἀρρώστου εἴτε δεχόμενος τῆς δικῆς τῆς περιποιήσεως πού νὰ μὴν ξεκρίνει μέσα στὴν προσωπικότητά τῆς ἀδελφῆς, τὸν ἄνθρωπο πού ζητάει τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ.

Πάντα, ὅταν θρίσκεται κανένας ἀνάμεσα σὲ τέτοιους ἀνθρώπους νοιώθει συναισθήματα ἀνάμικτα γὰρ τὸν κυριαρχοῦν καὶ δὲν ξέρει τί νὰ πρωτοευχηθῇ. «καλὴ δύναμι γιὰ τὴν ἐργασία πού κάνουν» ἢ «ὁ Θεὸς ν' ἀξιώσῃ κι' αὐτὸν νὰ ἀντικρύζει τὴν ζωὴ κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιο πρίσμα καὶ τὸ μάτι πού τὴν ἀντικρύζει ἡ ἀδελφή», διαλέξετε καὶ κρίνετε.

Κήρυξις ἐνάρξεως τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, κ. Σπ. Μαρκέτου

Ἡ σημερινὴ ἐναρκτήρια συνεδρίαση τοῦ Ε' Πανελληνίου Συνεδρίου Διπλωματούχων Ἀδελφῶν Νοσοκόμων καὶ Ἐπισκεπτριῶν μᾶς φέρνει κοντὰ στὸ ἀνθρωπιστικὸ σας ἔργο, ἡ σημασία τοῦ ὁποίου δὲν μπορεῖ, κατὰ κανένα τρόπο, νὰ ἀποτιμηθεῖ μὲ πανηγυρικοὺς λόγους ἢ μὲ δημόσιους ἐπαίνους. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη ἱκανοποίηση ἀπὸ τὸ νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ὅπως ἐσεῖς, ὅταν βοηθεῖτε

κάποιον ἀρρώστο τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ κινδυνεύει.

Οἱ ἐννοιες τῆς «νοσηλευτικῆς περιθαλψέως», τῆς «παροχῆς πρώτων βοηθειῶν», τῆς «κοινωνικῆς πρόνοιας», τῆς «παγκόσμιᾶς ἀλληλεγγύης», τῆς «ἀγάπης πρὸς τὸν πάσχοντα πλησίον», τῆς «πανανθρώπινης συνεργασίας» καὶ τῆς «προσπίσεως τῆς υγείας τῶν λαῶν» εἶναι ἐννοιες ὕψιλλες, πού συνδέονται ἀρρηκτα καὶ ταυτίζονται ἀπόλυτα μὲ τὴ δύσκολη ἀποστολὴ σας.

Μὲ τίς λίγες αὐτὲς σκέψεις καὶ γεμάτος ὑπερηφάνεια γιὰ τὸ ὕψιλό σας ἔργο: —Συγχαίρω τοὺς ὁργανωτὲς τοῦ Συνεδρίου —Εὐχομαι ἀπόλυτὴ ἐπιτυχία στοὺς σκοπούς του καὶ

—Κηρύσσω —ἐξ ὀνόματος τοῦ Γ.Κ.Υ.— τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ε' Συνεδρίου, τὰ πορίσματα τοῦ ὁποίου εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συντελέσουν στὴν ἀποδοτικώτερη ἀξιοποίηση τοῦ νυχθήμερου μόχθου σας.

Προσφώνησις τοῦ Δημάρχου Ἰωαννίνων, κ. Μπέγκα

Κυρίες, Δεσποινίδες καὶ Κύριοι.

Πολλὲς φορές τὰ λόγια εἶναι πολὺ φτωχὰ γιὰ νὰ ἐκφράσει κανεὶς αὐτὸ πού αἰσθάνεται.

Πραγματικὰ εἶμαι πολὺ συγκινημένος ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Διπλωματούχων Ἑλληνίδων Νοσοκόμων νὰ ὁργανώσῃ στὴν Πόλιν μας τὸ Ε' Ἑκπαιδευτικὸ Συνέδριον μὲ ἕνα θέμα τόσο μεγάλῃς κοινωνικῆς σημασίας.

Ἡ συμβολὴ τῶν Ἀδελφῶν Νοσοκόμων καὶ Ἐπισκεπτριῶν στὴ νοσηλεία τοῦ καρκίνου καὶ τὴν ἀποκατάστασι τῶν ἀσθενῶν εἶναι σημαντικὴ.

Βρίσκονται συνέχεια δίπλα τους, τοὺς δίνουν τὴ δύναμη καὶ τὸ κουράγιο πού τόσο ἔχουν ἀνάγκη καὶ παράλληλα εἶναι οἱ ἐφαρμοστές τῶν συγχρόνων ἐξελιξέων, τῶν νέων μεθόδων καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς Νοσηλευτικῆς.

Συγχαίρω τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Συνδέσμου πού εἶχε τὴν πρωτοβουλία, ἀ-

ψηφώντας κόπους καὶ ἔξοδα νὰ ὁργανώσῃ τὸ σημερινὸ Συνέδριον στὴν ἀκριτικὴ τούτη γωνιά τῆς Ἠπείρου.

Ἀγαπητές μας Ἀδελφές Νοσοκόμες καὶ Ἐπισκέπτριες,

Ἡ παρουσία σας τιμὰ καὶ προβάλλει τὴν Πόλιν μας καὶ ταυτόχρονα δίνει τὴν εὐκαιρία σὲς λαμπρὲς Νοσοκόμες καὶ Ἐπισκέπτριες πού ἐργάζονται στὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Πόλης μας καὶ τῆς Ἠπείρου γενικώτερα νὰ ἐνημερωθοῦν πάνω σὲ ἕνα τόσο σημαντικὸ θέμα.

Γνωρίζουμε τίς δυσκολίες πού συναντᾶτε στὸ ἐπίμοχθο ἔργο σας. Ἀναγνωρίζουμε ἀνεπιφύλακτα τὴ μεγάλη προσφορά σας στὸ Κοινωνικὸ σύνολο καὶ πάντα συμπαραστεκόμαστε στὸ δύσκολο ἔργο σας.

Τελειώνοντας σὰς εὐχομαι εὐόδωσι τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου σας καὶ θέλω νὰ πιστεῦω ὅτι παρόμοια Συνέδρια θὰ γίνονται τακτικὰ στὴν Πόλιν μας ἢ ὅποια μὲ τὴν ἴδρυσή τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς διαθέτει καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὑποδομὴ.

Προσφώτησις τοῦ Ἀντιπροτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Πολυδωροπούλου

Ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐχαρήστησις πού δρίσκωμαι στὴν ἐναρκτήριον συγκέντρωσιν τοῦ Ε' Πανελληνίου Συνεδρίου Ἀδελφῶν Νοσοκόμων καὶ Ἐπισκεπτριῶν εἶναι μεγάλη.

Ἐπιθυμῶ νὰ ἀπευθύνω τὸν θερμὸν χαιρετισμὸ ὅλων τῶν συναδέλφων στὸ συνέδριό σας καὶ κάθε δυνατὴ ἀτομικὴ εὐτυχία σὲ ὅλες σας.

Προσφώνησης του Διοικητικού Διευθυντού του Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Ίωαννίνων κ. Κατριμάνη

Σεβασμιώτατε,
Κύριε Γενικέ,
Κύριε Νομάρχα,
Κύριοι Βουλευτές,
Κύριε Δήμαρχε,
Κύριοι εκπρόσωποι 8ης Μεραρχίας,
Κυρία πρόεδρος του Σώματος Έλληνίδων Νοσοκόμων,
Άγαπητές μας Άδελφές,
Κυρίες και κύριοι,

Το Γενικό Νοσοκομείο Ίωαννίνων Σας καλωσορίζει στην πόλη μας. Στην πόλη που στάθηκε, τα παλαιά χρόνια εκπλήρωση των Ίδανικών του γένους μας και της Θρησκείας μας.

Στην πόλη που στάθηκε ή θερμοκοιτίδα

στα Γράμματα και στην επιστήμη, στα δύσκολα χρόνια, και από όπου ξεκίνησε ή αναγέννηση του νεοελληνισμού. Είθε ή σημερινή ήμέρα να αποτελέσει ένα καλό ξεκίνημα στον αγώνα που δίνει ή ανθρωπότης κατά της δυστυχίας και της νόσου. και ειδικότερα στον αγώνα που κάμνει ή χώρα μας να καταπολεμήσει την άρρωσταια και τον πόνο.

Γιὰ να πετύχει όμως αυτός ο άθλος χρειάζεται εκτός από το γερό μυαλό της Έπιστήμης και ή Καρδιά της αδελφής που είναι γεμάτη αγάπη, γεμάτη ένθουςιασμό και ύπομονή.

Γι' αυτό ευχόμεθα όλοι μας επιτυχίαν εις το Συνέδριο των Έλληνίδων διπλωματούχων αδελφών, που στο κρεβάτι του πόνου αντικαθιστούν τις μητέρες μας. τις αδελφές μας και τις γυναίκες μας.

Στιγμιότυπο από την έναρκτήριο τελετή

Προσφώνησης της κ. Άρτεμις Τζάλα - Βεκρή, Μέλους της Έπιτροπής του Έπαρχιακού Τμήματος της ΕΣΔΕΝ Ίωαννίνων

Σεβασμιώτατε
Κύριε Γενικέ
Κύριε Νομάρχα
Κύριε Δήμαρχε
Κυρίες, Δεσποινίδες και Κύριοι,
Άγαπητοί σύνεδροι,

Είμαι πραγματικά πολύ συγκινημένη, που το όνειρο όλων των αδελφών των Ίωαννίνων έγινε πια πραγματικότητα, ώστε σήμερα ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών να κηρύττει την έναρξη του Ε' Πανελληνίου Συνεδρίου Διπλωματούχων Άδελφών Νοσοκόμων και έπισκεπτριών, στην πόλη μας.

Και σας ευχαριστώ όλους που με τόση αγάπη, πραγματικό ενδιαφέρον και οικονομική ακόμα ενίσχυσι, μ'ας συμπαρασταθήκατε στην διοργάνωσι αυτού του συνεδρίου.

Ευχαριστώ τις αδελφές του Νοσοκομείου μας που ακούραστες και χωρίς να δημιουργήσουν πρόβλημα στην υπηρεσία, δοθήσανε με πολύ κόπο και ενδιαφέρον.

Μά, πιο πολύ από όλους ευχαριστώ όλα τα μέλη του συνεδρίου που δεν σκεφτήκανε ούτε κόπο, ούτε έξοδα αλλά με τόση προθυμία ανταποκριθήκανε στο κάλεσμα μας και δόσανε μιὰ άλλη πνοή και πολύ θάρρος στον νοσηλευτικό κόσμο της ακριτικής αυτής γωνιάς της πατρίδος μας.

Πρέπει να σας πω, ότι ο αγώνας που περιμένει τις αδελφές των Ίωαννίνων είναι πολύ σκληρός. Το νοσοκομείο μας από ένα μικρό έπαρχιακό νοσοκομείο γίνεται πια μιὰ μεγάλη Πανεπιστημιακή Νοσηλευτική μονάδα.

Σας ευχαριστώ όλους σας που μ'ας συμπαρασταθήκατε στην πραγματοποίησι του συνεδρίου αυτού στον τόπο μας.

Η κ. Άρτεμις Τζάλα — Βεκρή εκ μέρους των αδελφών του Τμήματος Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. Ίωαννίνων, προσφέρει αναμνηστικό στην δ. Σπ. Παπαμικρούλη κατά την διάρκεια συνεστιάσεως εις το ξενοδοχείον «ΕΕΝΙΑ» Ίωαννίνων

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΣ ΟΜΙΛΙΑ

τῆς προέδρου τοῦ Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. δ. Σ. ΠΑΠΑΜΙΚΡΟΥΛΗ

Σεβασμιώτατε,
Κύριε Γενικέ,
Κύριε Νομάρχα,
Κύριε Δήμαρχε,
Κύριοι Βουλευταί,
Κυρίες και Κύριοι,
Ἀγαπητοί Συνάδελφοι.

Με πολλή χαρά και συγκίνηση συγκεντρωθήκαμε ἐδῶ στήν ὁμορφὴ πόλιν τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἱστορικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου μας γιὰ τὸ Ε' Πανελλήνιο Συνέδριο τῶν Ἀδελφῶν, τὴν ἐναρξὴ τοῦ ὁποῖου μόλις πρὸ ὀλίγου ἐκήρυξε ὁ κ. Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Διπλωματούχων Ἑλληνίδων Νοσοκόμων εὐχαριστεῖ θερμότατα τὰ δύο ὑπουργεῖα Πολιτισμοῦ καὶ Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν μὲ τὴν βοήθεια καὶ συμπαράστασι τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖται τὸ παρὸν συνέδριο.

Εὐχαριστοῦμε ἰδιαίτερος τὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν κ. Σπύρο Μαρκέτο, ὁ ὁποῖος ταξείδεψε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ εὐρίσκειται σήμερον κοντὰ μας γιὰ νὰ κηρύξῃ τὴν ἐναρξὴ τοῦ Συνεδρίου μας.

Τὸν Σεβασμιώτατο, τὸν κ. Νομάρχη καὶ τὸν κύριο Δήμαρχο εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὴν πολύτιμη βοήθειά τους στήν πραγματοποίησιν αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου.

Τὸν πρόεδρο τῆς Ἑταιρείας Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν, κ. Κωνσταντῖνο Φρόντζο, καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εὐχαριστοῦμε θερμότητά γιὰ τὴν παραχώρησιν τῆς ὠραιότατης αὐτῆς αἰθούσης γιὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ Συνεδρίου μας.

Τὰς συναδέλφους τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἰδιαίτερος τὴν κ. Τζάλλα — Βακρῇ εὐχαριστοῦμε καὶ συγκαίρως θερμῶς.

Τὸ Ε' Πανελλήνιο Συνέδριό μας ἀρχίζει σήμερον μὲ μιὰ ἡμερομηνία καὶ

σὲ μιὰ πόλιν ἱστορικὴ γιὰ μᾶς τὴν Ἀδελφές.

Σὰν σήμερον, 13 χρόνια πρὶν, μιὰ μεγάλη μορφή τῆς Νοσηλευτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς συγχρόνου ζωῆς τοῦ τόπου μας, ἡ ΑΘΗΝΑ ΜΕΣΣΟΛΩΡΑ, ἐφυγε ἀπὸ κοντὰ μας γιὰ τὴν αἰωνιότητά.

Στρέφουμε τὴ σκέψιν μας εὐλαδικὰ στὴ μνήμην τῆς σήμερον ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴ εἰς τὴν ὁποίαν τόσο πολὺ ἐργάσθηκε κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ ἔδωσε μὲ τὴν δυναμικὴ παρουσίαν τῆς τὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων τῆς Ἀδελφῆς Νοσοκόμου νὰ ὁργανώσῃ καὶ νὰ κατευθύνῃ ὑγειονομικοὺς σχηματισμοὺς καὶ Νοσηλευτικὰς ὑπηρεσίας, ὅταν πιστεύῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς, εἶναι ἱκανὴ καὶ καλὰ προετοιμασμένη γι' αὐτό, καὶ τῆς δοθῇ τὸ κύρος καὶ ἡ υποστήριξις τῶν ἀρμοδίων.

Εἰς τὴν Ἀθηνα Μεσολωρὰ ἀνετέθη ἡ ἀντιμετώπισις τῶν φοβερῶν νοσηλευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐκάλυψε μὲ 300 διπλωματούχας Ἀδελφές καὶ 2.700 περίπου ἐθελόντριες Ἀδελφές τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, μὲ μιὰ ἐπάρκειαν, τάξιν καὶ ἀποτελεσματικότητά πού πολλὰ νοσοκομεῖα μας θὰ ζήλευαν καὶ σήμερον ἀκόμη, στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀφθονίας.

Σταθμοὶ ἐπιδέσεως καὶ διακομῆδης, ὁρεινὰ χειρουργεῖα, Στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα τῶν πρόσω καὶ τῶν μετόπισθεν, πλωτὰ Νοσοκομεῖα καὶ Νοσοκομειακοὶ συρμοὶ ἐξυπηρετήθηκαν ἄριστα ἀπὸ τὴν 3.000 περίπου Ἀδελφές ὑπὸ τὴν ἀγρυπνὴ παρακολούθησιν τῆς Ἀθηναῆς Μεσολωρᾶ καὶ τὴν πολύτιμην συμπαράστασιν τῶν ἀξίων συνεργατίδων τῆς Προϊσταμένης Διπλωματούχων καὶ ἐθελόντων Ἀδελφῶν. Μερικὲς ἀπ' αὐτὰς τὴν ἀδελφές εὐρίσκονται καὶ σήμερον ἀνάμεσά μας στήν αἴθουσα αὐτὴ καὶ ἀσφαλῶς θυμούνται μὲ συγκίνησιν τὰ ἔνδοξα ἐκεῖνα χρόνια.

Μὲ ἡρωϊσμό, αὐταπάρνησιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθήκον ἐργάσθηκαν ὅλες οἱ ἀ-

δελφές ἀπὸ τὴν Γενικὴ Διευθύνουσα ὡς τὴν τελευταία δόκιμο ἐθελοντὴ πού ἐξεπαιδεύθη μέσα στὸν πόλεμον ταχυρρυθμῶς καὶ τὴν νεαρὰς μαθήτριες τῆς σχολῆς πού στρατεύθηκαν πρὶν τελειώσουν τὴν σπουδὴν τῶν γιὰ νὰ βοηθήσουν τὴν ἱερὰ προσπάθεια τῆς περιθάλψεως τῶν ἡρώων Ἑλληνικῶν τραυματιῶν, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πῦρ ὠραίους καὶ δοξασιμένους πολέμους τῆς ἱστορίας μας.

Πολλὲς ἀδελφές μας τραυματίσθηκαν καὶ 13 ἔδωσαν τὴν ὠραίαν ζωὴν των γιὰ τὴν πατρίδα. Ἀνέμιξαν τὸ αἷμα τους μὲ τὸ αἷμα τῶν ἡρωϊκῶν τραυματιῶν μας καὶ ἔγραψαν μιὰ ὠραία σελίδα δόξης γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Νοσηλευτικὴ.

Ἐδῶ στὰ Γιάννενα, τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα 1941 εἰς τὸν βομβαρδισμὸν τῆς τραγικῆς Ἀκαδημίας Ἰωαννίνων πού εἶχε τότε μεταβληθεῖ σὲ στρατιωτικὸ Νοσοκομεῖο, ἔδωσαν τὴν ζωὴν των 6 Ἀδελφές μας μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ διευθύνουσα τοῦ Νοσοκομείου Διπλωματούχος Ἀδελφὴ Καλλιόπη Γιουλούντα, ἡ ἐπιθεωρητὴς ἐθελοντὴς Ἀδελφὴ Ἑλένη Παρασκευοπούλου, ἡ νεαρὰ μαθήτρια τῆς Σχολῆς Νοσοκόμων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Ἑλένη Καλογερίδου, ἡ Ἑλένη Μητροπούλου ἡ Ἑλένη Τσάλη καὶ ἡ Λουκία Κυριακοῦ.

Ἐδῶ στὰ Γιάννενα θυσιάσθηκε καὶ ἡ προϊσταμένη ἐθελοντὴς ἀδελφὴ Γιουλία Ἀνδρεάδου ὅχι ἀπὸ τὸ βόλι τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ ἀπὸ υπερκόπωσιν.

Ἐργάσθηκε τρία ὁλόκληρα 24ωρα χωρὶς ἀνάπαυσιν καὶ ἔπασσε ἐξηντημένη διπλὰ στοὺς τραυματίας πού ἀγωνίζονταν νὰ περιθάλψῃ.

Ὁ τάφος πού κάλυψε τὰ λείψανα τῶν ἐπτά αὐτῶν ἀδελφῶν μας βρίσκεται στήν πόλιν αὐτὴ καὶ σήμερον, πρὶν ἀρχίσουμε τὴν ἐργασίαν τοῦ συνεδρίου μας τὸ πρῶτό μας καθήκον ἦταν ἡ πρωϊνὴ ἐπίσκεψίς μας στὸ νεκροταφεῖο Ἰωαννίνων ὅπου κατετέθη στέφανος καὶ ἀνεπέμφθη ἐν μέρους τοῦ Σεβασμιωτάτου μικρὰ ἐπιμνημόσυνος δέησις.

Μὲ συγχωρεῖτε γιὰ τὴν παρέμβασιν αὐτὴ καὶ τὴν ἀναδρομὴν στὸ ὅχι τόσο μακρινό, ἀλλὰ τόσο ἐνδοξον παρελθόν τῆς φυ-

λῆς μας. Ὁ ἱερὸς αὐτὸς τόπος πού πατάμε σήμερον θυμίζει ὠραῖες ὥρες τοῦ ἔθνους μας καὶ λαμπρὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τῆς Νοσηλευτικῆς τοῦ τόπου μας καὶ ἀκόμα ἡ ὁμιλία αὐτὴ ἀπευθύνεται ἀπὸ μιὰ παλῆν Ἀδελφὴν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ νεαρὰ τότε ἐθελοντὴν τοῦ πολέμου.

Ὁ Ἐθνικὸς Σύνδεσμος τῶν Διπλωματούχων Ἑλληνίδων Νοσοκόμων ἰδρύθη ὅπως εἶναι γνωστὸ τὸ 1923 ἀπὸ 11 Ἑλληνίδες Διπλωματούχες ἀδελφές, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἐκπαιδευθεῖ σὲ χώρες τῆς Εὐρώπης ἢ στὴν Ἀμερικὴ.

Σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου εἶναι ἡ μελέτη καὶ ἡ προαγωγὴ τοῦ ἔργου τῆς νοσηλείας σὰν ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἡ προώθησις τῶν θεμάτων τοῦ κλάδου, ἡ βοήθεια τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου εἰς τὰ διάφορα προβλήματα των, ἡ ἐπιμόρφωσις αὐτῶν, ἡ περιγραφή τῶν καθηκόντων καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν προσόντων διὰ τὴν κατάληψιν ἡγετικῶν θέσεων, σὲ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς ἀρμοδίους τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τὸ Διεθνὲς Συμβούλιον τῶν Νοσοκόμων, τὸ ὁποῖον ἐδρεύει εἰς τὴν Γενεύη.

Ὁ Σύνδεσμος ἐκδίδει διμηνιαῖον περιοδικὸν ἐπιμορφωτικὸν περιεχομένου, ἐδρεύει στὴν Ἀθήνα καὶ ἔχει τμήματα εἰς 13 ἐπαρχιακὰς πόλεις.

Μιὰ ἀπὸ αὐτὰς εἶναι τὰ Γιάννενα μὲ τὴν δραστήρια καὶ ἐνεργητικὴ ὁμάδα τῶν Ἀδελφῶν πού ἐργάζονται εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ εἰς τὴν διάφορες ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς.

Ὅργανώνει Συνέδρια, σεμινάρια, δμᾶδες ἐργασίες γιὰ τὴν μελέτην ἐδικῶν θεμάτων, ἐκπροσωπεῖ τὸν κλάδον μας εἰς τὸν διεθνή χῶρον, συμμετέχει σὲ διεθνή συνέδρια καὶ ἄλλας διεθνεῖς ἐκδηλώσεις.

Ὁ Ἐθνικὸς Σύνδεσμος ἀγωνίζεται ἀπὸ τὸ 1923 μέχρι σήμερον γιὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἀδελφῆς Νοσοκόμου ἀνάμειξιν σὲ πολλὰ προβλήματα καὶ ἀντιξοότητες ἀπὸ ὅλες τὴν πλευρὰς ἐπίσημης ἢ ἀνεπίσημης. Κάποτε ἀπογοητευόμεθα σ' αὐτὴ τὴν προσπάθειαν, ἀλλὰ βρίσκουμε πάλιν τὸ κουράγιον νὰ συνεχίσουμε, γιὰ τὴν πιστεύομε σ' αὐτὸ τὸ εὐλογημένον ἔργον τῆς

Ἀδελφῆς πού εἶναι μιὰ ἀνεκτίμητη κοινωνική προσφορά, εἴτε ἡ Ἀδελφὴ ἐργάζεται μέσα στὰ ἱδρύματά μας εἴτε στὴν κοινότητα κινεῖται ἀνάμεσα στὶς οἰκογένειες, τὰ ἄτομα καὶ τὶς διάφορες ομάδες τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πατρίδος μας.

Πιστεύουμε πῶς στὸ τέλος ὁ σκληρὸς αὐτὸς ἀγῶνας θὰ καρποφορήσῃ τὴ δίκαιη ἀναγνώριση τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου γιὰ τὸ ἔργο μας καὶ ὅτι θὰ εἰσακουσθοῦν οἱ ἀπόψεις μας καὶ θὰ ἐξασφαλισθοῦν εἰς τὶς ὑγειονομικὲς μας ὑπηρεσίες, κλειστῆς καὶ ἀνοικτῆς περιθάλψεως, τὰ ὁργανωτικὰ πλαίσια μέσα στὰ ὁποῖα θὰ κινήθῃ ἡ Ἀδελφὴ μὲ σαφὴ καθορισμὸ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς καὶ τῶν καθηκόντων τῆς γιὰ νὰ δώσῃ τὴν πολύτιμη συμβολή τῆς εἰς τὴν ἀναμόρφωση τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων γιὰ τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων σήμερα δὲν μπορούμε νὰ εἰμαστέ ὑπερήφανοι σὰν Ἕλληνες.

Κάθε φορὰ πού κάποια ξένη Ἀδελφὴ ζητᾷ ἀπὸ τὸ Σύνδεσμό μας νὰ ἔλθῃ στὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ σύστημα ἀνταλλαγῆς ἀδελφῶν μέσω τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου τῶν Νοσηλευτῶν, αἰσθανόμαστε τόσο ἄσχημα πού δὲν εἰμαστέ καθόλου σίγουροι γιὰ τὸ τί θὰ δοῦν οἱ ξένες στὰ νοσοκομεῖα μας καὶ ἀναλογιζόμαστε μὲ τρόμο τὴν προσεχῆ εἰσδοχή μας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα ἢ ὁποῖα θὰ καταστήσῃ ἐλευθέρᾳ τὴν διακίνηση τῶν ἐργαζομένων ἀπὸ τὶς ἄλλες χώρες εἰς τὴν δική μας. Ἐκατοντάδες καὶ χιλιάδες ἴσως ἀδελφές θὰ ξεκινήσουν νὰ ρηθοῦν στὴν ὁμορφὴ χώρα μας, νὰ ἐργασθοῦν καὶ νὰ τὴν γνωρίσουν. Πῶς θὰ αἰσθανθοῦν ὅσες θάνατι τότε ὑπεύθυνες γιὰ τὸν κλάδο μας ἀπέναντι σ' αὐτὲς τὶς ξένες ἀδελφές πού στὶς χώρες τῶν ἡμετέρων νὰ μὴν εἶναι τὰ νοσοκομεῖα ὅλα καινούργια καὶ σύγχρονα στὶς ἐγκαταστάσεις καὶ στὸν ἐξοπλισμὸ, εἶναι ὅμως ἄριστα ὁργανωμένα καὶ λειτουργοῦν ἄψογα.

Βεβαίως αὐτὰ τὰ προβλήματα ἀπασχολοῦν ἐντόνως τὸ ἀρμόδιο ὑπουργεῖο καὶ πολλὰς ἀλλαγὰς προγραμματίζονται καὶ ἐπιδιώκεται ἡ ἐγγραφή τῶν ἀναγκαίων κονδυλίων εἰς τὸν προϋπολογισμὸν γιὰ καινούργια κτίρια καὶ ἐξοπλισμούς, γιὰ πα-

νεπιστημιακὲς κλινικὲς εἰς ἐπαρχιακὰ νοσοκομεῖα. Οἱ ἀδελφές ἐργασίας καὶ ἐπιτροπὲς μελέτης καταρτίζονται γιὰ τὴν ἐξέταση καὶ τὴν ἐρευνὰ διαφόρων θεμάτων.

Τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο Ὑγείας συγκροτεῖται διὰ νὰ συμβουλευτὴ στὴν ἐκάστοτε κυβέρνησι ἐπὶ θεμάτων ὑγείας. Ἐλπίζουμε πῶς θὰ ὁρεθῇ μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀνώτατο συμβουλευτικὸ σῶμα μιὰ θέση καὶ γιὰ τὴν ἀδελφὴ νοσοκόμο.

Ὁ κ. Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου συμμετέχει ἐνεργῶς σ' αὐτὴν τὴν προσπάθειαν. Ἄν θέλετε, κ. Γενικέ, νὰ ἀκούσατε καὶ τὴν δική μας σκέψιν, σὰν καταστάλαγμα τῆς πείρας μας, ἀφοῦ πολλὰς ἀπὸ μᾶς ἔχομε περάσει μιὰ δολόκληρη ζωὴ μέσα στὶς ὑγειονομικὲς ὑπηρεσίες μας καὶ ὅχι παθητικὰ σὰν ἄπλοὶ θεαταὶ τῆς λυπηρᾶς καταστάσεως πού ἐπικρατεῖ στὰ νοσοκομεῖα μας μὲ λίγες δυστυχῶς ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ παλεύοντας ἀπεγνωσμένα νὰ προλάβωμε λάθην, νὰ διορθώσωμε ἀπαράδεκτες συνθηκὰς νοσηλείας, νὰ πείσωμε τοὺς ὑπευθύνους ἀρμοδίους καὶ μὴ, γιὰ τὴν ἐξασφάλισιν στοιχειωδῶν μέσων καὶ ἐγκαταστάσεων γιὰ τὴν ἀνωτέραν νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν.

Χρήματα δίδονται ἀπὸ τὴν κυβέρνησι τουλάχιστο γιὰ τὴν κλειστὴ περίθαλψιν ἀρκετά. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται εἶναι μὲ ἀπλὰ λόγια «τὸ νοικοκύρεμα». καὶ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ ἀπλὸ νοικοκύρεμα χρειάζεται ἀπόλυτη συνεργασία ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἱδρύματος, ἀλλὰ κυρίως τοῦ ἐπιστημονικοῦ, διοικητικοῦ καὶ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ. Ὅταν οἱ ὑπεύθυνοι τῶν τριῶν αὐτῶν κατηγοριῶν δὲν συνεργάζονται εἶναι ἀδύνατον νὰ λειτουργήσῃ ὁμαλῶς τὸ ἱδρυμα, ἔστω καὶ ἂν στεγάζεται σὲ καινούργιο κτίριο καὶ διαθέτει ὑπερσύγχρονα ἐξοπλισμὸ καὶ ἀνεξάντλητους πόρους. Ἡ συνεργασία αὐτὴ λείπει ἀπὸ τὰ περισσότερα ἱδρύματά μας καὶ δὲν ἐπιδιώκεται καλῶς. Σὰς ἀναφέρω ἕνα λυπηρὸ παράδειγμα αὐτῆς τῆς ἐλλείψεως συνεργασίας.

Πρὸ ὀλίγων μηνῶν ὁ κ. Ὑπουργός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ θέματα τῶν νοσοκομείων μας ἴσως ὅσο κανεὶς ἄλλος ὑπουργὸς κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, κυκλοφό-

ρησε σὲ ὅλα τὰ ἱδρύματα μιὰ ὑπουργικὴ ἀπόφασι γιὰ τὴν συμμετοχὴ τῆς Διευθυνούσης τοῦ νοσοκομείου στὶς συνεδριάσεις τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν νοσοκομείων μας. Ἐγὼ δὲ θὰ περίμενε κανεὶς νὰ χαιρετισθῇ μὲ ἱκανοποίησιν ἡ συμμετοχὴ στὸ συμβούλιο ἑνὸς ἀνθρώπου πού ζῇ τὰ προβλήματα τοῦ νοσοκομείου 24 ὥρες στὸ 24ωρο καὶ γνωρίζει τί γίνεται σὲ κάθε γωνιὰ τοῦ νοσοκομείου καὶ ποιὲς εἶναι οἱ ἀνάγκες τῶν ἀσθενῶν καὶ τοῦ ἱδρύματος γενικὰ ἀπὸ τὴν κουζίνα ὡς τὸ χειρουργεῖο, ὁρέθησαν χίλιες δυὸ προφάσεις γιὰ νὰ μὴν πάῃ ἡ Διευθύνουσα στὸ συμβούλιο. Εἶπαν ὅτι ἡ παρουσία τῆς σ' αὐτὸ θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀκυρώσῃ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου. Ἄλλοι διοικητικοὶ διευθύνται ἐξηφάνισαν τὴν ἀπόφασιν εἰς τὸ ἄρχεο τους καὶ ἡ Διευθύνουσα δὲν ἔμαθε ἀκόμη ὅτι ἔχει δικαίωμα νὰ παρακολουθῇ τὶς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου καὶ νὰ συμβάλῃ καὶ μὲ τὴν δική της γνώμην καὶ πείρα στὴν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ ἱδρύματος καὶ τὴν ἐπίλυσιν τῶν πολλῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν καθημερινὰ τὸ ἱδρυμα. Βεβαίως, ὑπάρχουν οἱ ἐξαιρέσεις τῆς καλῆς συνεργασίας, ἀλλὰ τί κρῖμα πού εἶναι τόσο λίγες!

Τὸ Ἐπιστημονικόν, τὸ Νοσηλευτικόν καὶ τὸ Διοικητικόν προσωπικόν πρέπει νὰ συνεργασθοῦν. Νὰ ὁρεθῇ τρόπος νὰ συνεργασθοῦν μὲ κάποιο ὁργανωτικὸ πλαίσιο πού θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συνεργασία τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν προσωπικοῦ μας, ἐπομένως τὴν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ ἱδρύματος. Εἶναι βέβαια γνωστὸ τὸ πείραμα πού ἔγινε στὴν Ἀγγλίαν τὸ 1975. Μετὰ ἀπὸ πολλὰς μελέτες καὶ ἐρευνὰς ἐφίρμισαν τὸ τριμελὲς σύστημα διοικήσεως τῶν Νοσοκομείων Tripatice System. Ὁ ἐπιστημονικὸς Διευθυντὴς τοῦ νοσοκομείου, ἡ Διευθύνουσα καὶ ὁ Διοικητικὸς Διευθυντὴς, ὁργανώνουν μαζὶ τὴν καθημερινὴν ζωὴ καὶ κίνηση τοῦ Νοσοκομείου, διοικοῦν τὸ προσωπικόν καὶ διευθύνουν τὶς διάφορες ὑπηρεσίες ἐν κοινῇ συμφωνίᾳ, by consensus. Πρέπει νὰ συμφωνήσουν καὶ οἱ τρεῖς γιὰ νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις.

Τὸ σύστημα λειτουργεῖ πολὺ καλὰ καὶ δὲν ἀφορᾷ μόνον τὰ Νοσοκομεῖα ἀλλὰ ὅλα

τὰ ἐπίπεδα διοικήσεως ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν, τοπικὰς, περιφερειακὰς, καὶ κεντρικὰς.

Μόνον πού ἐκεῖ ἐπειδὴ γίνεται οικονομικὸς προγραμματισμὸς καὶ ἐκτελοῦνται τεχνικὰ ἔργα συμμετέχουν οἰκονομολόγοι καὶ τεχνικοί.

Σὰν πρῶτο συμπέρασμα στὴ μικρὴ αὐτὴ ἐπισκόπησιν τῶν νοσηλευτικῶν μας πραγμάτων ἐρχεται μιὰ ἐκκλήσις τὴν ὁποῖαν ἀπευθύνουμε ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ συνέδριον εἰς τὸ σεβαστὸ Ὑπουργεῖο τῶν Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

Ἐκκλήσις γιὰ τὴν ἐκπόνησιν ἑνὸς ἐνιαίου ὁργανωτικοῦ πλαισίου βάσει τοῦ ὁποῖου νὰ ἀναμορφωθοῦν οἱ ὁργανισμοὶ ὅλων τῶν νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς χώρας μὲ λεπτομερὴ καθορισμὸ τῶν καθηκόντων ἐκάστης κατηγορίας ἐργαζομένων μὲ διύπηρεια ὅργανα προγραμματισμοῦ ἐργασίας ἐπιδέψεως καὶ ἀξιολογήσεως τῆς ὅλης λειτουργίας τοῦ ἱδρύματος, ἀποτελούμενης ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους τοῦ ἐπιστημονικοῦ, νοσηλευτικοῦ, διοικητικοῦ καὶ τεχνικοῦ, ὅπου ὑπάρχει, προσωπικοῦ.

Νὰ μὴ γίνεταί τίποτα χωρὶς τὴν κοινὴν συμφωνία ὅλων.

Βέβαια ἡ συνεργασία δὲν γίνεται κατ' ἐντολήν — εἶναι αὐθόρμητος, κοινὴ προσπάθεια διὰ ἕνα κοινὸ σκοπὸ.

Ὅμως, εἶναι γεγονός ὅτι ἡ καλὴ ὁργάνωσις καὶ ὁ ἀκριδὴς διαχωρισμὸς καθηκόντων προάγει τὴν συνεργασία καὶ ὑποδοχθεῖ τὶς καλὰς ἀνθρώπινες σχέσεις μέσα σὲ ἕνα ἱδρυμα.

Τὸ κύριον τῆς Διευθυνούσης καὶ τῆς Προϊσταμένης πρέπει νὰ ἐνισχυθῇ διὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀποδώσουν τὸ μέγιστον τῶν δυνατοτήτων τους. Καὶ ἔχουν πολλὰς δυνατότητες οἱ ἀδελφές νὰ ἀλλάξουν τὴν ὄψιν τῶν ἱδρυμάτων ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των καὶ τῆς συνεχοῦς παρουσίας των εἰς τὸν νοσηλευτικὸν χῶρον.

Τὶς γνώσεις καὶ τὴν πείρα πού ἔχουν οἱ ἀδελφές δὲν τὰ ἀξιοποιοῦν σήμερα διότι δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν οἱ συνθηκὰς πού ἐπικρατοῦν στὰ ἱδρύματα. Καὶ ἂν κάποτε δὲν ἀποδίδουν ἐκεῖνο πού πρέπει, εἶναι γιατί χάνουν τὸ ἐνδιαφέρον τους καὶ περνοῦν παθητικὰ στὴ ρουτίνα τῆς καθημερινότητος

ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει καμμία ὑπηρεσία ἐπιθεωρήσεως τῶν νοσηλευτικῶν ὑπηρεσιῶν στὸν τόπο μας.

Τὸ συνέδριο αὐτὸ τοῦ Συνδέσμου μας μαζί με τὸν κύριο σκοπὸ του νὰ μελετήσῃ τὸ θέμα «*Ἡ Ἀδελφὴ στὴν ἀνίχνευση τοῦ καρκίνου, εἰς τὴν νοσηλείαν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς*» ἔχει καὶ τὸ σκοπὸ νὰ ἀναθερμάνῃ τὸ ἐνδιαφέρον μας γιὰ τὴ δύσκολη ἀποστολὴ μας καὶ νὰ μᾶς δώσῃ τὴ δύναμιν νὰ συνεχίσουμε τὸ ὅρατο ἔργο μας παρὰ τίς πολλὰς δυσκολίες ποὺ συναντοῦμε.

Διαλέξαμε γιὰ τὸ φετινὸ συνέδριό μας τὸ θέμα «*Καρκίνος καὶ ὁ ρόλος τῆς ἀδελφῆς Νοσοκόμου στὴν ἀντιμετώπισή του*» γιὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Ἡ ἀσθένεια ἀπλώνεται ὅλο καὶ πλεονάζει ἀνάμεσα στὸν πληθυσμὸ τῆς χώρας μας. Κατὰ τὴν στατιστικὴ ἐπετηρίδα τοῦ ἔτους 1977 ἐνοσηλεύθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1976 52.568 ἀσθενεῖς, τὰ δὲ νέα περιστατικὰ ἀνῆλθον εἰς 15.000 περίπου.

Ἡ ἱατρικὴ καὶ οἱ συναφεῖς πρὸς αὐτὴν ἐπιστήμες ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν ἔρευναν γιὰ τὴν αἰτιολογίαν, τὴν διάγνωσιν, καὶ τὴν θεραπείαν τῆς νόσου εἰς ὅλο τὸν κόσμον κατὰ τρόπο πρωτοφανῆ εἰς τὰ ἱατρικὰ χρονικά. Ἐκατομμύρια δολλάρια ξοδεύονται κατ' ἔτος καὶ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες καταναλίσκουν ὅλον τὸν χρόνον ἐργασίας των εἰς τὰ ἐργαστήρια, σὲ μιὰ πείσμονα προσπάθεια νὰ ἀνακαλύψουν τὸ αἷτιον τῆς νόσου γιὰ νὰ μπορέσουν κατόπιν νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν ἀποτελεσματικῶς. Τὸ αἷτιον δὲν ἀνευρίσκεται, ἀλλὰ ἡ ἐπιστήμη προχωρεῖ.

Νέαι μέθοδοι διαγνώσεως καὶ θεραπείας, νέα φάρμακα, νέα ἀπόψεις γιὰ τὴν νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν μετεγχειρητικῶς ὡς καὶ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν.

Ἡ Ἀδελφὴ σὰν μέλος τῆς υγιειονομικῆς ομάδος πρέπει νὰ ἐνημεροῦται συνεχῶς, γιὰ νὰ παίζει τὸ ρόλο τῆς σωστῆς καὶ ἀποτελεσματικῆς στὴν ἀντιμετώπισή τῆς νόσου ποὺ ὅπως ὅλοι ξέρομε ἔχει ἀποκτήσει τὸ ἐπίθετον «ἐπάραιτος».

Ἡ νόσος ἐξ ἄλλου αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ στὴ διαγνωστικὴ καὶ θεραπευτικὴ ἀντιμε-

τώπισή τῆς παρουσιάζει πολλὰ προβλήματα νοσηλευτικά.

Τὸ ἴδιο παρουσιάζονται πολλὰ προβλήματα τεχνικὰ καὶ ψυχολογικὰ ἐκ μέρους τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀποκαταστάσεως ἢ τῆς καταλήξεως εἰς θάνατον, τὴν κοινὴν ἄλλωστε μοῖραν ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ καρκινοπαθεῖς ἀσθενεῖς λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ μυστηρίου ποὺ περιβάλλει τὴν αἰτιολογίαν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς νόσου ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς θαρύτητος καὶ τοῦ κινδύνου ζωῆς τὸν ὁποῖον περιχλίνει, ἀντιμετωπίζουν πολλὰ καὶ μετὰ ψυχολογικὰ προβλήματα.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ ἀπασχολοῦν θεοαίως καὶ τοὺς ἰατροὺς καὶ τὸ ἀνθρώπινο πλησίον τοῦ ἱατροῦ πρὸς τὸν ἄρρωστο βοηθῶ ἀφάνταστα στὸ ἥθικο τοῦ ἄρρωστου. Ὅμως ὁ ἱατρὸς βλέπει τὸν ἄρρωστο γιὰ πολὺ λίγο κάθε ἡμέρα ὅλες τίς ἄλλες ὥρες κοντὰ του παραμένει ἡ Ἀδελφὴ. Ἡμέρα καὶ νύχτα τὸ ἀγωνιώδες βλέμμα του τὴν ἀναζητᾷ. Ζῇ ὅλο τὸ δράμα τοῦ ἄρρωστου ἀπὸ κοντὰ καὶ παίζει πρωταρχικὸ ρόλο στὴν ψυχολογικὴ ὑποστήριξιν καὶ πνευματικὴ βοήθειαν ποὺ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἀσθενὴς διὰ νὰ ἀνέβῃ ὑπομονετικὰ τὸν γολγοθὰ τῆς ἄρρώστειας.

Πόσοι ἄρρωστοι δὲν αἰσθάνονται κοντὰ τους τὴν παρουσίαν τῆς Ἀδελφῆς σὰν τοῦ καλοῦ Σίμωνος Κυρηναίου ποὺ τοὺς ἀνακουφίζει στὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι τῆς ἀποκαταστάσεως ἢ καὶ τοῦ θανάτου; Διὰ δὲ ἀπὸ προσχθὲς σ' ἕνα ξένο περιοδικὸ ἔνα ὅρατο ἄρθρο μετὰ τίτλο «*Ἡ Ἀδελφὴ συνταξιδιώτης τοῦ ἀσθενοῦς πρὸς τὸν θάνατον*» The Nurse fellow passenger of patient to death». Πόσο ἀλήθεια εἶναι αὐτό, ἀλλὰ καὶ πόσο δύσκολο. Χρειάζεται ἡρωϊσμὸν ψυχῆς καὶ πολλὴ ἀνωτερότητα ἐσωτερικῆς καὶ κίνητρα εὐγενῆ γιὰ νὰ ζῇ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς σου κοντὰ σὲ τέτοιον περιστατικόν. Καὶ εἶναι τόσα πολλὰ σήμερα...!

Χρειάζεται νὰ πιστεύῃς πολὺ στὴν μοναδικότητα τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος καὶ στὴν ἀτίμητη ἀξία τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ἀκόμη καὶ τοῦ ἐνὸς λεπτοῦ ζωῆς γιὰ νὰ θρῆς τὸ κουράγιο νὰ νοσηλεύῃς μετὰ τόσο κόπο καὶ τόση δυσκολία καρκινοπαθεῖς

ἀσθενεῖς οἱ ὁποῖοι γνωρίζεις ὅτι δὲν ἔχουν ἀνθρωπίνως τουλάχιστον καμμιὰ ἐλπίδα θεραπείας καὶ ἀναρρώσεως.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ κάπως ζοφερὰ αὐτὴ πλευρὰ τοῦ ρόλου τῆς ἀδελφῆς στὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ καρκίνου. Εἶναι καὶ ἡ ἄλλη ἡ φωτεινὴ. Ἡ ἀνίχνευσις, ἡ ἔγκαιρος διάγνωσις, ἡ πρῶτος θεραπεία καὶ ἡ ἴασις τοῦ ἀσθενοῦς θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, καὶ νομίζω οἱ παρόντες κύριοι ἱατροὶ θὰ συμφωνοῦν ὅτι παρ' ὅλας τὰς προόδους τῆς χειρουργικῆς, τῆς ἀκτινοθεραπείας, τῆς χημειοθεραπείας καὶ οἰασθῆποτε ἄλλης νέας μεθόδου θεραπείας ἡ ὁποία εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακοινῶται αὐτὴ τὴ στιγμή ποὺ ἐμεῖς ἀρχίζουμε τὸ συνέδριό μας σὲ κάποια μακρινὴ γωνία τῆς γῆς, παραμένει ἡ ἀνίχνευσις καὶ ἡ ἔγκαιρος διάγνωσις αὐτοῦ. Καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα ποιὸς μπορεῖ νὰ παραγνωρίσῃ τὸ ρόλο τῆς Διπλωματούχου Ἀδελφῆς καὶ μάλιστα τῆς Ἐπισκεπτρίας; Ἡ Ἐπισκέπτρια Ἀδελφὴ στὴν συνεχῆ ἐπαφὴ μετὰ τὰ άτομα, τίς αἰκογένειες καὶ τίς ομάδες τῆς κοινότητος τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ, ἔχει μιὰ ἰδεώδη εὐκαιρία γιὰ διαφώτιση καὶ διαπαιδαγώγησιν υγιεινολογικὴ τοῦ πληθυσμοῦ. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἀνάγκη νὰ διαφωτισθῇ ὁ πληθυσμὸς στὰ πρῶτα σημεῖα ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ ἐμφανίσῃ ὁ καρκίνος στὶς διάφορες ἐντοπίσεις του. Εἶναι μεγαλύτερη ἀνάγκη νὰ διαπαιδαγωγηθῇ στὴν ἄμεσον ἀναζήτησιν ἱατρικῆς βοήθειας. Πολλὰς φορές τὰ άτομα ἀνακαλύπτουν κάτι ὑποπτό ἀλλὰ δὲν καταφεύγουν εἰς τὸν ἱατρόν. Φοβοῦνται νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν πιθανότητα νὰ ἀποδειχθῇ τὸ εὐρημά τους κακόηθες.

Ὁ φόβος τοῦ καρκίνου εἶπε πρὸ ἑτῶν ἕνας Ἀμερικανὸς καθηγητῆς τυραννεῖ πολλὸν περισσότερους ἀνθρώπους ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ προσβάλλονται ἀπὸ τὴν νόσον. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἱατροὶ θεωροῦν καὶ τὴν καρκινοφοβίαν ὡς νόσον ἰδιαιτέραν.

Ὅμως χρειάζεται νὰ πλαισιωθοῦν οἱ υγιειονομικὲς ὑπηρεσίες ἀπὸ Ἐπισκέπτριες Ἀδελφές. Πολλὰς ἀδελφές ποὺ θὰ φθάσουν σὲ κάθε γειτονικὴ τῶν πόλεων καὶ σὲ κάθε χωριὸ τῆς πατρίδος μας γιὰ νὰ βοηθήσουν τὸν λαόν μας στὴν προστασίαν τῆς υγείας

του καὶ τὸ ἀρμόδιο Ὑπουργεῖο στὴν πρόληψιν τῆς νόσου, ἡ ὁποία καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Pistach ἀκόμη ἐθεωρεῖτο καὶ εἶναι θεοαίως πλεονάζουσα.

Βεβαίως γνωρίζομεν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Σπύρου Δοξιάδη γνωστοῦ σὲ μᾶς τίς ἀδελφές γιὰ τοὺς ἀγῶνες του μιᾶς ὁλοκληρου ζωῆς γιὰ τὴν υγείαν τοῦ παιδιοῦ.

Γνωρίζομε ἀκόμη ὅτι προγραμματίζονται πολλὰ νέα προγράμματα, ἐλπίζομε δὲ ὅτι θὰ ἐπιτρέψουν οἱ οικονομικὲς κυρίως συνθήκες νὰ δοθῇ εὐκαιρία στὶς Διπλωματούχες καὶ Ἐπισκεπτρίες Ἀδελφές νὰ ἀναπτύξουν τὴν δραστηριότητά των εἰς τὸν τομέα τῆς πρόληψως.

Πιστεύομε πῶς, ὅπως ἡ νοσηλεύτρια Ἀδελφὴ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Νοσοκομείου καὶ ἡ Ἐπισκέπτρια εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν ὑπηρεσιῶν Δημόσιας υγιεινῆς.

Γι' αὐτὸ Κύριε Γενικὲ σὰς ἀπευθύνουμε σήμερα μιὰ δευτέρη ἐκκλήσιν ποὺ ξέρομε πῶς εἶναι καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ δικῆς σας ἐπιδιώξεως.

Ἰδρῦσατε Κέντρα υγείας.

Ἀπασχολήσατε περισσότερες Ἐπισκέπτριες Ἀδελφές στὰ Ὑγιεινολογικὰ Κέντρα, στὰ Σχολεῖα, στὰ Ἀγροτικὰ Ἱατρεῖα, στὰ Ἐργαστάσια, παντοῦ ὅπου ἄνθρωπος καὶ ομάδες ἀνθρώπων ζοῦν καὶ ἀπασχολοῦνται.

Ἀγαπηταὶ συνάδελφοι, μέλη τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Διπλωματούχων Ἑλληνίδων Νοσοκόμων, 15 χρόνια πρὶν, τὸ 1963, ἐπὶ εὐκαιρίαν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 40) ἐτίας τοῦ Συνδέσμου μας, πραγματοποιήσαμε τὸ πρῶτο Πανελλήνιο Συνέδριό μας στὴν Ἀθήνα.

Τὸ Συνέδριον ἐκεῖνο συγκέντρωσε στὴν εὐρύχωρὴ αἴθουσα τῆς Ἐθνικῆς Ἐστίας 700 Ἀδελφές ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκλεκτὰς φυσιογνωμίας τοῦ Διεθνοῦς Νοσηλευτικοῦ κόσμου.

Ὅσας ζήσαμε τὴν ἀτμόσφαιρα ἐκεῖνη τῆς ἀναθέσεως καὶ τῆς συναδελφώσεως τὸ θυμόμαστο πάντα σὰν ἕνα ἱστορικὸ σταθμὸ τοῦ Συνδέσμου μας καὶ μιὰ ἀπὸ τίς ποῖες ὁμορφες ἀναμνήσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς μας ζωῆς.

Τότε θέσαμε σὰν κλάδος τὰ θέματά μας

έπίσημα και συλλογικά στους αρμοδίους στην Ελληνική Κοινωνία αλλά και στον ίδιο τον έαυτό μας.

Ήταν τότε ή εποχή που αγωνιζόμασταν σαν κλάδος να εξασφαλίσουμε μια ήμερα εβδομαδιαίας αναπαύσεως, κάτι που από πολλά χρόνια απολαμβάνουν όλοι οι άλλοι εργαζόμενοι στον τόπο μας.

Θέσαμε τα αιτήματά μας στην πολιτεία.

Ζητήσαμε από την Κοινωνία να γνωρίσει το έργο μας και να του συμπαρασταθεί, και απ' τους έαυτούς μας να εργαστούμε με περισσότερη αφοσίωση στο καθήκον, συναίσθηση ευθύνης και επάρκεια επαγγελματική.

Η πολιτεία ικανοποίησε πολλά από τα δίκαια αιτήματά μας και ή κοινωνία αναγνωρίζει κάθε μέρα και ποιο πολύ το δύσκολο έργο μας.

Ελπίζουμε σύντομα να λυθῇ και το

μεγάλο πρόβλημά μας, τῆς προετοιμασίας στελεχών διοικήσεως και διδασκαλίας δια τῆς Ἰδρύσεως Τμήματος Νοσηλευτικῆς εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἄς συνεχίσουμε ἐνθαρρυνμένες τὴν προσπάθεια μας γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦμε στὶς μεγάλες ἀπαιτήσεις τοῦ δύσκολου ἔργου μας στὴν κάθε ἡμέρα καὶ στὴν κάθε στιγμή.

Τὶς λίγες αὐτὲς ἡμέρες τοῦ συνεδρίου ποὺ θὰ ἐπακολουθήσουν θὰ ἀκούσουμε τίς ἀνακοινώσεις τῶν συναδέλφων, θὰ συζητήσουμε τὰ προβλήματά μας, θὰ ἀνταλλάξουμε τίς σκέψεις μας καὶ τὴν πείρα μας.

Ἄν φύγουμε ἀπὸ τὴν φιλόξενη καὶ ὠραία αὐτὴ πόλη ἐνημερωμένες γιὰ τὴν ἐργασία μας, ἀνανεωμένες ψυχικὰ καὶ ἀναβαπτισμένες στὸ ἀθάνατο ἰδανικὸ τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν διπλανό μας ἄνθρωπο ποὺ εἶναι ἡ οὐσία καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, τὸ Συνεδριό μας αὐτὸ θὰ ἔχῃ ἐπιτύχη.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ

«Ἀνατομία» στὸ πρόβλημα τῆς νοσηλείας

Οὐσιώδης ἡ συμβολὴ νοσοκόμων ἀλλὰ τὸ ἔργο τους μόνο μὲ λόγια ἀναγνωρίζεται. Τί φταίει στὰ νοσηλευτήρια; Χρήματα δίνονται ἀλλὰ λείπει τὸ νοικοκύρεμα λέγει ἡ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου.— Ὁ χαιρετισμὸς τοῦ κ. Μαρκέτου.

τοῦ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΖΩΗ

Η ΠΟΛΗ μας φιλοξενεῖ ἀπὸ προχθὲς διακόσιες καὶ πλέον διπλωματούχες ἀδελφές νοσοκόμες ποὺ ἤλθαν ἐδῶ ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ παραστοῦν στὸ Ε' Συνεδριό τους ποὺ συνήλθε χθὲς στὶς 12 τὸ μεσημέρι στὴν αἴθουσα Ἑταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν.

Τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ἐκήρυξε ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν κ. Σπύρος Μαρκέτος ποὺ ἤλθε ἀεροπορικῶς λίγο πρὶν ἀρχίσει τὸ Συνεδριό.

ΚΥΡΙΟ θέμα τοῦ συνεδρίου εἶναι τὸ ἐξῆς:

«Ἡ ἀδελφὴ εἰς τὴν ἀνίχνευσιν τοῦ καρκίνου, εἰς τὴν νοσηλείαν καὶ ἀποκτάτασιν τοῦ ἀσθενοῦς».

Γύρω ἀπὸ τὸ κεντρικὸ αὐτὸ πρόβλημα, μετὰ τὴν πρῶνῃ πανηγυρικὴ συνεδρίασιν, ἄρχισαν τὸ ἀπόγευμα χθὲς ὁμιλίαι μὲ ἐπιστημονικὰ ἀνακοινώσεις. Τριάντα περίπου τέτοιαι ὁμιλίαι προβλέπει τὸ πρόγραμμα μέχρι σήμερα τὸ βράδυ ποὺ λήγουν οἱ ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου.

Τῇ Δευτέρᾳ οἱ νοσοκόμας θὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἐλληνικὰ σύνορα, τὴ χαράδρα τοῦ Βίκου καὶ τὰ Ζαγοροχώρια καὶ τὴν Τρίττῃ θὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἀθήνα.

Ἄν καὶ τὸ Συνεδριό εἶχε καθαρῶς ἐπιστημονικὸ χαρακτήρα, δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ τονισθῇ ἡ μεγάλη ἀποστολὴ τῆς

ἀδελφῆς νοσοκόμου στὸ κοινωνικὸ σύνολο καὶ γενικώτερα στὸ ἔθνος, ὅπως ἐπίσης καὶ νὰ ὑπογραμμισθοῦν μερικὰ βασικὰ αἰτήματα τοῦ κλάδου ποὺ συναρτῶνται μὲ τὸ γενικώτερο θέμα τῆς δημοσίας υγείας. Τὰ αἰτήματα αὐτὰ διατύπωσε μὲ τὴ μορφὴ ἐκκλήσεων πρὸς τὸν παρευρισκόμενο γενικὸ γραμματέα τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου ἡ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου διπλωματούχων ἀδελφῶν νοσοκόμων δις Σταυρούλα Παπαμικρούλη, ὑπὸ τὰ ζωντὰ χειροκροτήματα τῶν συνέδρων.

Σὲ δύο μπορούν νὰ συνοψισθοῦν τὰ αἰτήματα αὐτά:

1. Νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ ὑγειονομικὲς ὑπηρεσίες προληπτικῆς ἱατρικῆς μὲ ἀδελφές νοσοκόμους καὶ ἐπισκέπτριες.

— Ἰδρύσατε — τόνισε πρὸς τὸν κ. Μαρκέτο — κέντρα υγείας καὶ ἀπασχολήσατε περισσότερες ἐπισκέπτριες ἀδελφές στὰ νοσηλευτικὰ κέντρα, στὰ σχολεῖα, στὰ ἐργοστάσια καὶ παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν ὀργανωμένες ομάδες ἀπασχολουμένων ἀνθρώπων.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ Πρόεδρος ἰδιαίτερα τόνισε ψυχολογικὸ παράγοντα ποὺ ὑπαικέρχεται στὶς περιπτώσεις τοῦ καρκίνου, ὑπογραμμίσασα τὴν συμβολὴ ποὺ μπορεῖ νὰ προσφέρει σὲ τέτοιαι περιπτώσεις ἡ ἀδελφὴ νοσοκόμος.

2. Νὰ ἀναμορφωθοῦν — δάσει ἐνιαίου

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν 1ῃ ἡμέρα τοῦ Συνεδρίου

οργανωτικού πλαισίου οι οργανισμοί όλων των νοσηλευτικών ιδρυμάτων της χώρας για σαφή καθορισμό καθηκόντων κάθε κατηγορίας εργαζομένων σ' αυτά.

Συγχρόνως τόνισε την ανάγκη να μην παραγνωρίζεται ο ρόλος των διπλωματούχων αδελφών νοσοκόμων και ζήτησε να μετέχουν κι αυτές υπεύθυνα στη διοίκηση των ιδρυμάτων και να ενισχυθεί το κύρος της διεύθυνσης και προϊσταμένης αδελφής.

Είπε και κάτι πολύ χαρακτηριστικό για την κακοδαιμονία πολλών νοσηλευτηρίων, άπευθυνόμενη στον κ. Γ. Γραμματέα:

— Χρήματα δίδονται από την κυβέρνηση τουλάχιστον για την κλειστή περίθαλψη. Εκείνο που χρειάζεται είναι το νοικοκύρεμα. Και για να γίνει αυτό χρειάζεται συνεργασία του Ιατρικού, νοσηλευτικού και διοικητικού προσωπικού για την ομαλή λειτουργία των ιδρυμάτων.

ΓΙΑ την προτίμηση της πόλεώς μας ως τόπου του Συνεδρίου, μίλησαν όλοι οι τοπικοί εκπρόσωποι.

Η Πρόεδρος ανέφερε και ένα άλλο λόγο. "Ένα δεσμό αίματος του σώματος των αδελφών νοσοκόμων με τα Γιάννινα. Είναι η θυσία των έξι αδελφών νοσοκόμων που σκοτώθηκαν το Πάσχα του 1941 όταν γερμανικά αεροπλάνα βομβάρδισαν το κρατικό νοσοκομείο (την "Ακαδημία") κι' όταν μια άλλη αδελφή πέθανε από υπερκόπωση, γιατί επί τρεις συνεχείς μέρες και νύχτες έμεινε θύπνη για να περιθάλπει τραυματίες στρατιωτικούς που έφθιναν τότε συνεχώς στο νοσοκομείο.

Για την απόκτηση φόρου τιμής στη μνήμη τους όλες οι νοσοκόμες πήγαν χθές το πρωί στο νεκροταφείο του "Αγ. Νικολάου" όπου παρέστησαν σε επιμνημόσυνο δέηση που έψαλλε ο τεθ. Μητροπολίτης "Ιωαννίνων κ. Θεόκλητος.

Ομάς εισηγητριών Δ.Α. στο θέμα «Η Άδελφή εις την ανίχνευσιν του καρκίνου μαστού, εις την νοσηλείαν και την αποκατάστασιν της ασθενούς»

ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ :

Δ. ΚΑΣΙΟΥΜΗΣ
Συντονιστής
Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ
Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
Ε. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Α. ΤΖΑΛΛΑ — ΒΕΓΚΡΗ
ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

Ψυχολογικά προβλήματα καρκινοπαθών με καρκίνο μαστού και έντέρου

Γενική εισήγηση στο θέμα «καρκίνος μαστού και έντέρου»

κ. Δ. ΚΟΥΣΚΟΥΜΗΣ

Υφηγητής 'Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης — Διευθυντής Χειρουργικής Κλινικής Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου 'Ιωαννίνων

Είμαι ιδιαίτερα συγκινημένος όχι μόνον γιατί είχα την πρωτοβουλία να γίνει το Ε' Παν)νιο Συνέδριό σας σ' αυτό το χώρο, που καθώς ίσως θα ξέρετε είναι και η πατρίδα του πρώτου γιατρού της 'Ελλάδος, αλλά κυρίως διότι το θέμα του συνεδρίου σας είναι και πολλής επικαιρότητας, αλλά και πολλής σπουδαιότητας. Ακόμη είμαι συγκινημένος διότι πολλές από σας ή μερικές από σας υπήρξαν και είναι πολύτιμες συνεργάτιδες κατά την άσκηση του Ιατρικού μου έργου. Αλλά και διότι οι δύο εκ των εισηγητριών αδελφών μου θυμίζουν παιδιατικά και μαθητικά χρόνια. Χαίρω και σας συγχαίρω όλες.

Θέλω να πω κάτι γενικότερο για τον καρκίνο. Βεβαίως ο καρκίνος είναι μια πολύ σοβαρή νόσος, αλλά δεν είναι σοβαρότερη από ότι υπήρξε ή χολέρα για ένα αιώνα πιο πίσω καθώς και άλλες επιδημικές αρρώστειες.

Σήμερα μπορούμε τον καρκίνο να τον ελέγξουμε μέχρι ενός σημείου, ενώ τότε ή χολέρα κι' όλες οι άλλες επιδημίες σκοπούσαν και τον πανικό και τον θάνατο σε χιλιάδες χιλιάδων άτομα.

Τον καρκίνο μπορούμε να τον πολεμήσουμε αρκετά μέχρι στιγμής. Ελπίζουμε και ευχόμαστε όλοι μας, να μας αποκαλύψει το μυστικό που κρατάει τόσο ξηλότυπα από την εποχή του 'Ιπποκρά-

τη μέχρι σήμερα, ώστε να δυναθούμε να τον κατανικήσουμε τελείως και οριστικά.

Μέχρις ότου όμως γίνει αυτό και οι πάσχοντες και σεις και μεις θα υποφέρουμε και θα σηκώνουμε το βαρύ φορτίο του καρκίνου που είναι άμεσα συνδεδεμένος με την έννοια του θανάτου.

Ασφαλώς κάθε διολογικό δν υπόκειται ανά πάσα στιγμή στο θάνατο είτε είναι βίαιος θάνατος είτε είναι ο αναμενόμενος φυσικός θάνατος. Αυτό το αναφέρω για να μπορούμε και σεις, οι αδελφές, και μεις οι γιατροί, να αντιμετωπίσουμε την πραγματικότητα της ζωής δηλ. και την γέννηση και τον θάνατο. Η συνειδητοποίηση της έννοιας του θανάτου δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί σαν τροχοπέδη για πρόοδο, ούτε σαν παράγοντας για ανάπτυξη και δραστηριότητα, αλλά σαν κίνητρο για προσπάθεια, για άνοδο και για ανεξαρτητοποίηση από την ύλη.

Οι αδελφές και οι γιατροί έχουμε την υποχρέωση να κάνουμε κτήμα μας τις αλήθειες αυτές. βιώματά μας, για να μπορούμε να βοηθήσουμε και τον άρρωστο, που από άγνοια ή φοβία ή και από τον αγχώδη τρόπο ζωής που ζει μέσα σ' αυτή την καταναλωτική κοινωνία, ολοένα και περισσότερο εξαρτάται από την ύλη.

Προσωπικώς, πιστεύω, ότι όσο ανεξαρτητοποιούμεθα από την ύλη, τόσο πιο

πολύ πλησιάζουμε στον άνθρωπο και μπορούμε να μιλήσουμε και στο Θεό.

Ευτυχείς και μακάριοι είναι εκείνοι οι άνθρωποι που θα μπορέσουν να πλησιάσουν και να μιλήσουν στο Θεό!!!

Δεν θα διστάσω να σας εξομολογηθώ, χωρίς αυτό να το θεωρήσετε ότι σας όφειλω ιδιαίτερη τιμή, απλώς είναι δικαιοσύνη, ότι εμείς οι γιατροί πάρα πολλές δυσκολίες στιγμές του άρρώστου, τις αφήνουμε να τις αντιμετωπίσετε έσείς και έτσι μεταθέτουμε όλο το βάρος σε σας.

Είναι μια σκληρή πραγματικότητα ο θάνατος και λίγοι από μας είναι που έχουν τη δύναμη, και το θάρρος να κλείσουν τα μάτια ενός άρρώστου που τελειώνει τη ζωή του.

Αφήνουμε αυτό το έργο σε σας, τις αδελφές, οι οποίες, μαζί με πολλά άλλα, γίνεστε οι δέκτες διαίων επιθέσεων, όρμητικών αντιδράσεων, εκρήξεων χειροβομβίδων, και ότι άλλο θέλετε. "Ας μη ξεχνούμε όμως ότι έσείς δεοντολογικώς δεν έχετε το δικαίωμα ούτε να αντιδράσετε, ούτε να απολογηθείτε, ούτε να εκφράσετε τον πόνο σας και το μυστικό σας, πράγμα που σας τιμά ιδιαίτερα και σας ανεβάξει πολύ ψηλά.

Πάντως, και οι δύο, και σεις σαν αδελφές και μες σαν γιατροί, είμεθα υπηρέται ενός κοινού ιδανικού και αυτό είναι η αποκατάσταση της υγείας του πάσχοντος συνανθρώπου μας.

Καιρός νομίζω, είναι να δώσουμε τον λόγο στους κ.κ. εισηγητές.

Θ' αρχίσουμε με την εισήγηση της δίδας Σ. Κων) δου με θέμα: «Ποία είναι η προετοιμασία της Δ.Α. ή οποία νοσηλεύει τον καρκινοπαθή στα διάφορα στάδια της ασθενείας του» και θα συνεχίσουμε με εισήγηση της ιδίας στο θέμα: «Πόνος και αντιμετώπιση». Στη συνέχεια ή δις "Ελλη Δημητρίου θα αναφερθεί στο θέμα «Γνωστοποίησις της νόσου: πρέπει να λέγεται στον ασθενή ότι έχει καρκίνο; και αντιμετώπισις οικείων». Θα επανέλθουμε και πάλι στη Δίδα Κων) δου για να ακούσουμε μερικές σκέψεις πάνω στο θέμα: «Αίσθηματα ανασφαλείας, αβεβαιότητας και επικείμενου θανάτου, που απειλούν τον καρκινοπαθή ασθενή και αντιμετώπισις αυτών» ως και στη Δα Δημητρίου ή οποία θα μας εισηγηθή το θέμα: «Ακρωτηριασμός — αντιμετώπισις — ψυχικές επιπτώσεις». Τέλος ή κυρία "Αρτεμς Τζάλα — Βερρή θα μας εισηγηθή το θέμα: «Ιδιαίτερα ψυχολογικά προβλήματα καρκινοπαθών υπό χημειοθεραπείαν».

Σ' όλες τις παραπάνω εισηγήσεις θα ζητάτε πάντοτε τη γνώμη του κ. Παν. Κυριακίδη, ως ξένου μὲν πρὸς τὸ ἔργον τῆς νοσηλείας καρκινοπαθῶν, πολὺ οἰκείου ὅμως μὲ τὰ θέματα τῶν εισηγήσεων ως Θεολόγου — Κοινωνιολόγου.

Ἐλπίζουμε ἡ ὅλη συζήτησις νὰ ὀδηγήσῃ σὲ ὠρισμένα συμπεράσματα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιούμενα καὶ ἀπὸ τὸν γιατρὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἀδελφή, θὰ ἀποδοῦν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς νοσηλείας τῶν καρκινοπαθῶν.

κῶν καθηκόντων τῶν Δ.Α.Ν. καὶ ἡ δική μας νομοθεσία, τὴν καθιστοῦν υπεύθυνη γιὰ τὴν νοσηλεία τέτοιων ἀσθενῶν.

Ἡ Δ.Α. ὡς σπουδαστρία στὴ Σχολὴ τῆς Νοσηλευτικῆς κατὰ τὴν διάρκεια καὶ τῶν τριῶν ἐτῶν τῶν σπουδῶν τῆς ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ καρκινοπαθὴ ἀσθενῆ καὶ νοσηλεύει αὐτόν. Οἱ γνώσεις πού ἐφοδιάζεται ἀπὸ τὶς βιολογικὲς ἐπιστῆμες ὡς Φυσιολογία, Βιοχημεία, Ἀνατομία κλπ., ἀπὸ τὶς κλινικὲς ἐιδιότητες ὡς Καρδιολογία, Χειρουργικὴ, Παθολογικὴ Φυσιολογία, καὶ ἀπὸ τὶς κοινωνικὲς ἐπιστῆμες, θεωρητικῶς τὴν ἐνημερώνουν πλήρως γιὰ τὴν αἰτιολογία τῆς νόσου, συμπτωματολογία, θεραπεία — ἀποκατάστασις. Κλινικῶς νοσηλεύουσα τὸν καρκινοπαθὴ, ἐξατομικεύει τὴν νοσηλευτικὴ τῆς φροντίδα στηριζομένη στὸ δεδομένο ὅτι:

«Οἱ οἱ ἀσθενεῖς δὲν εἶναι ἴδιοι» δὲν μπορούμε νὰ νοσηλεύουμε ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Πρέπει, ἐπιβάλλεται ἡ Νοσηλευτικὴ τῆς φροντίδα νὰ εἶναι ἐξατομικευμένη.

Οἱ γνώσεις Ψυχολογίας, Κοινωνιολογίας, Ἐπαγγελματικῆς δεοντολογίας Βασικῶν ἀρχῶν Νοσηλευτικῆς, Διαπροσωπικῶν σχέσεων κλπ. συμβάλλουν ὥστε ἡ συμπεριφορὰ τῆς νὰ κατευθύνεται ἀπὸ δύο βασικὲς ἀρχές: Πρῶτον ὅτι: Οἱ καρκινοπαθεῖς χρειάζονται, ἔχουν ἀνάγκη περισσότερὰς προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος καὶ κατὰ συνέπεια οἱ ἀσθενεῖς αὐτοὶ ἔχουν ἀνάγκη ἐπαφῆς καὶ ἐπικοινωνίας ὡς οἱ νοσηλευόμενοι ἐξ ἰασιμῶν νοσημάτων καὶ ὅχι ὡς ὑποψήφιοι ἐπικείμενου θανάτου καὶ δεύτερο,

Στοὺς ἀσθενεῖς αὐτοὺς πρέπει νὰ παρέχωμε τὴν δυνατότητα, τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιλαμβάνονται προσωπικὰ τοὺς θέματα καὶ ὑποθέσεις ἀκόμη δὲ νὰ ἀντιμετωπίζουν τὶς καθημερινὲς τοὺς ἀνάγκες, τόσο, ὅσο τοὺς ἐπιτρέπουν οἱ ψυχικὲς καὶ σωματικὲς τοὺς δυνάμεις.

Γίνεται φρόνημα στὴν Δ.Α. κατὰ τὴν διάρκεια τῶν σπουδῶν τῆς ὅτι ἡ νόσος τοῦ καρκίνου σήμερα ἐλέγχεται μέχρι ἐνὸς σημείου. αὐτὸ δὲ γι' αὐτὴ σημαίνει ὅτι ἡ συμπεριφορὰ τῆς πρέπει νὰ εἶναι τέτοια, ὥστε ὁ ἀσθενὴς νὰ μπορέσῃ νὰ ζή-

σῃ μὲ τὴ νόσο του, νὰ ἀποδεχθῇ τὴν νόσο του ὅσο δύναται καὶ τέλος νὰ συνεχίσῃ νὰ εἶναι δημιουργικὸς μέσα στὸ οἰκογενειακὸ καὶ κοινωνικὸ του περιβάλλον.

Ἀσφαλῶς, ἡ χρονικὴ διάρκεια τῆς βασικῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Δ.Α. εἶναι περιορισμένη καὶ χρειάζεται νὰ ληφθῇ ἐιδικὴ μέριμνα γιὰ τὴν συνεχεῖ ἐπιμόρφωσίν τῆς, ὥστε νὰ δύναται νὰ νοσηλεύῃ καὶ ἀντιμετωπίζῃ τοὺς ἀσθενεῖς αὐτοὺς καλύτερα.

Σὲ ἄλλες χώρες ἤρχισε ἡ διακλαδικὴ ἐκπαίδευση ὄλων τῶν σπουδαστῶν τῶν ὑγειονομικῶν ἐπαγγελμάτων ἀπὸ κοινού. Ἐπίσης τὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα ὀργανώνουν ἐιδικὰ σεμινάρια, στὰ ὁποῖα λαμβάνουν μέρος οἱ ἱερεῖς τῶν νοσοκομείων, κοινωνικοὶ λειτουργοί, ἱατροί, ἀδελφές, ψυχίατροι κλπ. γιὰ νὰ διευρύνουν τὶς γνώσεις τοὺς καὶ νὰ ἀλληλοβοηθοῦνται στὴν καλύτερη ἀντιμετώπιση καὶ τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν καὶ τῶν συγγενῶν των.

Δὲν εἶναι ἀρκετὸ ὅτι ἡ ἐπιστήμη σήμερα καὶ ἡ τεχνολογία συμβάλλουν στὴν παράταση τῆς ζωῆς. Ἡ ἐπιτυχία ἐγκρίνεται στὸ κατὰ πόσο τὸ ὑγειονομικὸ προσωπικὸ εἶναι σὲ θέση, εἶναι κατάλληλα προετοιμασμένο καὶ ἐφοδιασμένο γιὰ νὰ κάνῃ τὴν ζωὴ αὐτὴ πιὸ ἀνθρώπινη, πιὸ δημιουργικὴ καὶ παραγωγικὴ.

Ἐὰν ἡ βασικὴ ἐκπαίδευση τῆς Δ.Α. συμβάλλῃ ὥστε ν' ἀρχίσῃ νὰ καλλιεργῇ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης γιὰ τὸν νοσηλευόμενο ὑπ' αὐτῆς ἀσθενῆ, ὁ Διεθνὴς Κώδιξ Ἠθικῶν καθηκόντων τῶν Διπλωματούχων Ἀδελφῶν Νοσοκόμων ὑπογραμμίζει:

«Ἡ βασικὴ εὐθύνη τῆς Διπλωματούχου Ἀδελφῆς περιλαμβάνει τὴν προαγωγὴν τῆς υγείας, τὴν πρόληψιν τῆς νόσου, τὴν ἀποκατάστασιν τῆς υγείας καὶ τὴν ἀνακούφισιν τοῦ πόνου.

Σύμφυτος μὲ τὴν νοσηλευτικὴ εἶναι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ζωὴ, τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου».

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τοῦ κώδικος καθιστᾷ τὴν Δ.Α. κατ' εὐθείαν υπεύθυνον πρὸς τὸν ἀσθενῆ τῆς ἡ τὸ υπηρετούμενο ἄτομον στὰ Κέντρα Ὑγείας, Σχολεῖα, Ἐργαστᾶσια, Ἱατρεῖα κλπ. Δὲν ἐκτελεῖ ἀπλῶς τὶς ἱα-

ΕΙΣΗΓΗΣΗ 1η. Ποία εἶναι ἡ προετοιμασία τῆς Διπλωματούχου Ἀδελφῆς ἡ ὁποία νοσηλεύει τὸν καρκινοπαθὴ στὰ διάφορα στάδια τῆς ασθενείας.

Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Διευθύνουσα Σπουδῶν ΑΣΑΝ Γενικοῦ Νοσοκομείου Ἀθηνῶν «Βασιλεὺς Παῦλος»

Θὰ ἀναφερθῶ σὲ δύο σημεῖα, τὰ ὁποῖα νομίζω καὶ θεωρῶ οὐσιαστικὰ γιὰ ἓνα συνέδριο Δ.Α. καὶ αὐτὰ τὰ σημεῖα εἶναι, πρῶτον:

Τὸ κατὰ πόσον τὸ ὅλον ἐκπαιδευτικόν

πρόγραμμα τῆς Διπλωματούχου Ἀδελφῆς, τὴν προετοιμάζει νὰ νοσηλεύσῃ τὸν καρκινοπαθὴ στὰ διάφορα στάδια τῆς ασθενείας του, καὶ δεύτερον:

Στὸ κατὰ πόσον ὁ Διεθνὴς Κώδιξ ἠθι-

τρικές οδηγίες, άλλ' έχει δική της εϋθύνη προσωπική και επαγγελματική. Αναμφισβότως ως μέλος της υγειονομικής ομάδας εξαρτά πολλές ενέργειές της εκ του όλου θεραπευτικού προγράμματος, δεν απεκδύεται όμως ποτέ της προσωπικής και επαγγελματικής της εϋθύνης.

Η Ελληνική Νομοθεσία στο «Περί ἐγκρίσεως του Κανονισμού καθηκόντων Νοσηλευτικού προσωπικού Νοσηλευτικών Ίδρυμάτων» που είναι μία υπουργική απόφασις της 26ης Μαρτίου 1968, αναφέρει ότι η Δ.Α. «Εϋθύνεται δια την καλύτεραν δυνατή νοσηλεία και φροντίδα των ασθενών, εϋθύνεται δια την παροχή σ' αυτούς αίσθηματος ασφαλείας και δημιουργίας ηρέμου περιβάλλοντος». «Αν και το ως άνω είναι απλώς μία υπουργική απόφασις προ 10ετίας και πλέον, εν τούτοις φαίνεται σαφώς η επαγγελματική προσωπική εϋθύνη της Δ.Α., την οποία η πολιτεία της ἐπωμίζει στην εκτέλεση του έργου της.

Εκ των όσων έχουν λεχθή γίνεται αντιληπτό ότι η προετοιμασία της Δ.Α. για την νοσηλεία αυτών των ασθενών έχει μὲν μία αρχή αλλά δεν έχει τέλος. Τα υπεύθυνα πρόσωπα των διαφόρων υγειονομικών υπηρεσιών οφείλουν να δημιουργούν ειδικές επιμορφωτικές ευκαιρίας ώστε η Δ.Α. να θελιτώνη συνεχώς την εξατομικευμένη νοσηλευτική φροντίδα των καρδιοπαθών, να κατανοή πληρέστερα τις συναισθηματικές και φυσικές του ανάγκες και να είναι σὲ θέση να τις ικανοποιή. Να συμβάλη στη δημιουργία ενός θεραπευτικού κλίματος με την συνεργασία του ίδιου του άρρώστου, των συγγενών του και όλων των μελών της υγειονομικής ομάδας, όχι τόσο για να παρατείνη την ζωήν του καρδιοπαθούς, όσο για να θελιώση τον υπολειπόμενο χρόνο της ζωής του.

Παράλληλα με αυτά και η ίδια η Δ.Α. οφείλει, είναι ανάγκη να ανανεώνη, εμπλουτίζη, αυξάνη τις γνώσεις της και την επαγγελματική της δεοντολογία ώστε πραγματικά να είναι φορέας υγείας μέσα στο κοινωνικό σύνολο όπου εργάζεται.

κ. Κ ο υ σ ι ο ύ μ η ς: Θέλω να

προσθέσω κάτι πάνω σ' αυτά τα όποια ελέχθησαν.

Η σημερινή αδελφή δεν έχει καμιά σχέση με την αδελφή του 1930. Η αδελφή του 1978 είναι άρτια εκπαιδευμένη. Το ότι αντιμετωπίζει και ικανοποιεί τις φυσικές ανάγκες του άρρώστου που και ο ίδιος ο άρρωστος νοιώθει μειωμένα και προδίνει και σὲ προσεχειρητικούς τοπικούς εϋπρεπισμούς, αυτό αποδεικνύει την ήθική υπεροχή της αδελφής στην εκτέλεση του καθήκοντός της. Ακόμη, αυτό μαρτυρεί ότι όσο κανείς εκπαιδεύεται και μορφώνεται περισσότερο τόσο πιο πολύ γίνεται απλός στη συμπεριφορά του και τόσο πιο πολύ πλησιάζει τον άνθρωπο, τον άρρωστο άνθρωπο.

Έχουν γίνει τρομακτικά άλματα μέσα στα τελευταία σαράντα (40) χρόνια. Πάνω στο θέμα νοσηλευτική εκπαίδευση και κοινωνική προβολή της αδελφής. Μένουν πολλά ακόμη να γίνουν. Η νοσηλευτική επαγγελματική σταδιοδρομία για μία νέα άποφοιτο μέσης εκπαίδευσεως είναι άριστη. Δεν το λέω για να σας αποδώσω τιμή, το λέω διότι είναι μία πραγματικότητα.

Βεβαίως, υφίσταται ακόμη μία κοινωνική θολότητα, στην επιλογή της σταδιοδρομίας αυτής έναντι άλλων, αλλά μη φοβήσθε. Έχουν γίνει τόσα πολλά στον τομέα αυτό διεθνώς τα όποια ἐγγυώνται και πλήρη κοινωνική αναγνώριση της άποφοίτου της νοσηλευτικής και στον Ελληνικό χώρο.

Το θέμα επιμόρφωσης που θέσε η Δίς Κων) δου σὲ τούτη την χώρα πρωτακούστηκε. Εδώ έχει την πατρότητά της. Επιμόρφωσης για ένα μήνα, τρεις μήνες ή μία μικρή υποτροφία δέλιγων μηνών ή και έτους δεν αρκούν. Επιμόρφωσης ἐφ' ὅρου ζωής χρειάζεται για όλους μας.

Θα παρακαλέσω τον κ. Π. Κυριακίδη, έστω και με μία μικρή παραλλαγή των προκαθορισθέντων, όπως εκθέσει τις απόψεις του ἐπὶ των ἐπὶ μέρους θεμάτων που θα συμπεριληφθούν στην αποψινή μας συζήτηση.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ 2η

ΠΑΥΛΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

Θεολόγου, Διδάκτορα της Κοινωνιολογίας, Έπιμελητή στο Ψυχολογικό Έργαστήριο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευχαριστώ την οργανωτική Έπιτροπή και σας για την τιμή που μου κάνετε να με δεχθήτε σὲ μία τόσο σπουδαία συνάντησή σας.

Υπογραμμίζω την τιμή γιατί βρίσκομαι ανάμεσά σας, ανάμεσα σὲ ανθρώπους που δεν μιλούν για αγάπη, αλλά ἐφαρμόζουν την αγάπη για μία ζωή.

Έχω συναίσθηση πώς δεν είμαι ειδικός στα θέματά σας, σίγουρα όμως είμαι ένας φίλος όλων όσοι πασχίζουν να βοηθήσουν, τον άνθρωπο στα ειδικά και γενικά προβλήματα του και τέτοιοι —τέτοιοι— είστε σεις.

Το έργο σας βρίσκεται πέρα από τα όρια της καθημερινής δοσοληψίας διότι είναι μία συνεχής θυσία, μία ισόβια προσφορά.

Και θυμάμαι τώρα έναν ήθοποιό που για 45 χρόνια έπαιζε συνεχώς το ρόλο του διαδόχου ή παραπλήσιους ρόλους ενώ σεις αναλώνετε τη ζωή σας δίπλα στον πονεμένο άνθρωπο —τον άρρωστο— παίζοντας τον υπέροχο ρόλο του λευκού Άγγέλου.

Είναι γνωστό πώς το πρώτο φάρμακο που θέλει ο άρρωστος είναι η αγάπη και από την έλλειψή της πάσχει ο κόσμος μας. Θα χαρώ πολύ αν με την παρουσία μου προσθέσω έστω και ελάχιστο από μιαν άλλη σκοπιά, από τη σκοπιά ενός ανθρώπου που δεν ζει μέσα σ' ένα νοσηλευτικό ίδρυμα αλλά μέσα στα διάφορα κοινωνικά προβλήματα (θεολογικά, κοινωνιολογικά, ψυχολογικά).

1. Σ ω μ α τ ι κ ὅ ς κ α ι ψ υ χ ι κ ὅ ς π ὶ ν ο ς

Αν σκεφτούμε πώς ο άνθρωπος είναι μία ψυχοσωματική οντότητα τότε γίνεται κατανοητό πώς ο σωματικός πόνος του

ανθρώπου είναι δεμένος και με ψυχικό πόνο.

Ο ως χθές υγιής άνθρωπος βρίσκεται ξαφνικά μπροστά στην νέα πραγματικότητα του πόνου. Αν για πολλούς ανθρώπους μία άρρώστεια είναι ένας σταθμός της ζωής για τον καρδιοπαθή είναι ο τελευταίος —εκτός βέβαια περιπτώσεων που σας είναι γνωστές.

Η περίοδος που ο άρρωστος βρίσκεται στα χέρια σας είναι η αιχμή του παραλήθοντος του και προσπτική που είχε για το μέλλον. Η φιλοσοφία και διοθεωρία της καθημερινής ζωής του καθορίζουν τη συμπεριφορά του και κατά την περίοδο της άρρώστειάς του.

Ο σκληρός πόνος που δοκιμάζει και η διαίσθηση ίσως του τέλους του τον αναγκάζουν να κάνει μία νοερή αναδρομή στην μέχρι τώρα ζωή.

Συγχρόνως με τον σωματικό του πόνο ξεπετιέται ένα πλέγμα έσωτερικών του προβλημάτων που τον συγκλονίζουν. Προβλήματα ατομικά του υποσυνειδήτου, πράξεις που έκανε ή παρέλειψε να κάνει, προβλήματα ιδεολογικά, θρησκευτικά, οικογενειακά, οικονομικά, κοινωνικής του εϋθύνης έρχονται στην επιφάνεια και καλείται η αδελφή να γνωρίζει πώς ο άρρωστος που νοσηλεύει ένδεχομένως έχει εκτός από τους σωματικούς του πόνους και άλλους ψυχικούς κλονισμούς, τους έσπουτος άλλως εκφράζει και άλλως τούς δίδωνι δουδά. Θέτει μέσα του μεγάλα έρωτηματικά για το νόημα της ζωής και της υπαρκτής γενικά. Τον διασπάζουν αμφιβολίες, απογοητεύσεις για όλα, σκοτεινές σχέψεις που φτάνουν μέχρις απελπισίας.

Τις στιγμές αυτές ο άρρωστος έχει ανάγκη συμπαράστασης περισσότερη από κάθε άλλη φορά. Έχει ανάγκη επικοινωνίας.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ 3η. «Πόνος και αντιμετώπιση»

Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Διευθύνουσα Σπουδών Α.Σ.Α.Ν. Γεν. Νοσοκομείου Αθηνών «ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΥΛΟΣ»

νωνίας. Με ποιόν όμως να επικοινωνήσει; Πώς; Έδω δρίσκεται και το μεγαλείο του έργου της Αδελφής.

Αφού καρδίζει την εμπιστοσύνη του άρρώστου με την ευγένεια και την αγάπη της θα τον ακούσει και θα τον βοηθήσει. Θα προσπαθήσει να τον κατανοήσει. Ήδη με την κατανόησή της έχει επαλύνει μέρος του πόνου του. Θα του δώσει θάρρος, θα τον τονώσει, θα του διαλύσει το φόβο που ως γνωστό συντρίβει τις δυνάμεις του ανθρώπου.

2. Ά ν α σ φ α λ ε ι α, α θ ε θ α ι ο τ η τ α. ο ε π ι κ ε ι μ ε ν ο ς θ ά ν α τ ο ς κ α ι ο ἄ ρ ρ ω σ τ ο ς.

Ο φόβος είναι κάτι το φυσικό. Η ζωή είναι πάντοτε γλυκαία. Δικαιολογημένα ο άρρωστος έχει ένα αίσθημα ότι η ζωή του εξαρτάται από τους Νοσηλευτές του. Βλέπει μπρός του το τέλος του που τον τρομάζει. Η αδελφή γι' αυτόν είναι η καταφυγή. Στη σκληρή πάλη για να κρατηθεί στη ζωή χρειάζεται συμπαράσταση. Στην πορεία προς το θάνατο χρειάζεται συνοδοιπόρο.

Υπάρχουν δέβαια άρρωστοι που αντιμετωπίζουν το θάνατο με περισσότερη ψυχραιμία, κανείς όμως δεν θέλει να πεθάνει. Ακόμα και οι κουρασμένοι από τη ζωή.

Ο θαρραλέος άρρωστος δεν είδοποιεί, ήδη ή κατάστασή του είναι σημάδι του δρόμου που ακολουθεί, γι' αυτό η αδελφή δεν τον λησμονεί, δεν τον εγκαταλείπει. Η αδελφή είναι εκεί που φαίνεται καθαρά το αδιέξοδο και η τραγική στιγμή του τέλους. Τέτοιες στιγμές απογοητεύουν την αδελφή και το νοσηλευτικό προσωπικό, όμως και αυτός ο θάνατος δεν επιτρέπεται να θίγει την αξιοπρέπεια του άρρώστου. Η αξιοπρέπεια ανήκει σε όλους, τόσο στους υγιείς όσο και στους ανθρώπους που πλησιάζει το τέλος τους.

3. Τ ὁ ψ υ χ ο λ ο γ ι κ ὸ π ρ ὀ β ῆ ῃ μ α τ α τ ῶ ν ἄ κ ρ ω τ η ρ ι α σ μ ῆ ν ὡ ν ἂ π ὸ κ α ρ κ ῖ ν ο.

Αναμφίβολα τραυματίζεται και ψυχικά ο ακρωτηριαζόμενος από καρκίνο.

Ιδιαίτερα όδυνηρό είναι το τραύμα που υφίσταται ψυχικά μια γυναίκα και μάλιστα νεότερης ηλικίας. Τόσο το αίσθημα του να άρέσει όσο και ο ακρωτηριασμός μελών ή οργάνων που έχουν σχέση με την μητρότητα την συγκλονίζει ψυχικά. Και έδω ή αδελφή έχει να πη πολλά σε άρρώστους με τέτοια προβλήματα, τονίζοντας ιδιαίτερα πως η ζωή έχει πολλά ενδιαφέροντα και ο άνθρωπος έχει πολλές ικανότητες για να παλέψει στη ζωή και να δημιουργήσει! Άρκει να υπενθυμίσω πως άχρηστοι κατά την κοινή αντίληψη προσέφεραν και προσφέρουν πολλά στον έαυτό τους και στην κοινωνία. Υπογραμμίζω έδω με έμφαση πως ένας νέος 28-30 ετών στην Ιταλία, παράλυτος στα κάτω άκρα έγινε δημιουργός μεγάλου Νοσοκομείου και κέντρου άλλων πολλαπλών φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων τη στιγμή που άλλοι νέοι της ηλικίας του σπαταλούν τις δυνάμεις τους σε άμφίβουλες δραστηριότητες.

4. Χ η μ ε ι ο θ ε ρ α π ε ι α.

Οί άρρωστοι με χημειοθεραπευτική άγωγή, συνήθως δέχονται την άγωγή αυτή έστω και παθητικά. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις αυτοκτονίας. Το έργο της Αδελφής σε περιπτώσεις τέτοιων άσθενών εκτείνεται πέρα από τη χορήγηση φαρμάκων στην ψυχική τόνωση. Την τόνωση όμως αυτή μπορεί να την δώσει αν έχει ή ίδια ψυχικό μεγαλείο, έσωτερικό πλούσιο περιεχόμενο.

Σας ευχαριστώ

κ. Κ α σ ι ο ύ μ η ς: Ευχαριστούμε τον κ. Κυριακίδη για τα όσα άνεφεσε στην εισήγησή του. Να παρακαλέσουμε τώρα την δ. Κωνσταντινίδου να μάς πη τις σκέψεις της, στο βασικό πρόβλημα του καρκινοπαθούς: «Πόνος και Αντιμετώπιση».

Ένα από τα συμπτώματα της ομάδας αυτής των άσθενών είναι και ο φυσικός, ο σωματικός πόνος, τον όποιο η Δ.Α. καλείται να αντιμετωπίσει, μείωση ή δυνατόν και εξαλείψει.

Ο πόνος ο φυσικός, σε έντοπσεις καρδίου σε μαστό και έντερο που άπασχολεί το συνέδριό μας, ελέγχεται εν πολλοίς και με έλαφρά παυσίπονα ακόμη όταν η νόσος είναι έντοπισμένη και δεν έχει διηθήσει παρακειμένους ιστούς. λειμοφάγγλια κλπ. και δεν έχει κάνει μεταστάσεις, όπως έτονίσθη και από τις διάφορες εισηγήσεις. Έπομένως η Δ.Α. δύναται να βοηθήσει θετικά τον άσθενή και άνακουφίσει σημαντικά αυτόν εάν τηρήσει πιστώ την καθορισθείσα υπό του έατρού άναλγητική άγωγή.

Ακόμη και στα περιστατικά εκείνα όπου ο πόνος είναι όξυς δύναται η Δ.Α. να προλαμβάνη αυτόν με την συστηματική χρήση ισχυροτέρων άναλγητικών, που θα έχουν άναγγραφή ώστε ο άσθενής να δύναται να υποφέρει τον πόνο και να διατηρή εν έγρηγόρει όλες του τις αισθήσεις.

Εκείνο όμως το όποιο ένισχύει και τροφοδοτεί τον υπάρχοντα διάφορου βαθμού φυσικό πόνο, είναι η συναισθηματική και ψυχική ρήξις και κατάρσεις ή όποια συνοδεύει την διαπίστωση της νόσου. Αίσθημα αδεσποσύνης και άνασφαλείας για την συνέχιση της ζωής, αίσθημα επικειμένου θανάτου, αίσθημα παραμορφώσεως, μονώσεως, έγκαταλείψεως, θάρους και ταλαιπωρίας που θα προκαλέσει στο περιβάλλον του, έμφανίζονται στο προσκήνιο της ψυχικής ζωής των άσθενών αυτών και κυριαρχούν και διαποτίζουν όλη την ύπαρξή τους. Ο φυσικός αυτός μηχανισμός που αυτόματα κινητοποιείται με το άκουσμα ή την ύπόνοια της διαγνώσεως «καρκίνος» προπορεύεται

και άρχει του φυσικού πόνου και τελικά δεσμεύει και την διάνοια και την καρδιά του άσθενούς, θα έλεγε δε κανείς ότι επηρεάζει και τον κυτταρικό του μεταβολισμό.

Η Δ.Α. στο όλο θέμα «πόνος», άνεξάρτητα της γενεσιουργού αίτίας, παίζει σημαντικό ρόλο, πολύ περισσότερο του έατρού. Η συχνή έπαφή και επικοινωνία με τον άρρωστο θα δώσει τη δυνατότητα στον να κάνει έκτόνωση των συναισθημάτων του, διότι η Δ.Α. έχει μάθει, ξέρει την τέχνη του «ΑΚΟΥΕΙΝ».

Η συμπαθής και παρήγορος παρουσία της, ή πρόθυμος και άσκνος ίκανοποίησης των ποικίλων φυσικών άναγκών του άσθενούς, ή συνεχής προσπάθεια διατηρήσεως ήρέμου φυσικού και συναισθηματικού περιβάλλοντος, ή έμπνευσις και διαβεβαίωσις στον άρρωστο και διά λόγου και κυρίως έμπράκτως ότι καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την άποκατάστασή του, όλα αυτά και πολλά άλλα συμβάλλουν στην δημιουργία ενός «θεραπευτικού κλίματος», όπου ο πόνος υποχωρεί, μειώνεται και ο άσθενής ένισχύεται για την περαιτέρω αντιμετώπιση της νόσου.

Το έρώτημα είναι το κατά πόσον είναι έτοιμη η Δ.Α. να αντιμετωπίσει τον πόνο του άρρώστου, πόσο κατανοεί τον πόνο του, πόσο μπορεί να συμπερισθί το μέγεθος και την ένταση του σωματικού και ψυχικού του πόνου, πόσο τέλος εθώνει έπωμίζεται για την άνακούφιση του πόνου; Έχει συνειδητοποιήσει η Αδελφή ότι μπορεί να άνακουφίσει τον πόνο του άρρώστου, ότι εν πολλοίς από την όλη της συμπεριφορά και ευσυνειδησία εξαρτάται; ο άρρωστος να μπορεί να έλέγχει τον πόνο του και τέλος έχει αντιληφθί ότι είναι και δική της ύποχρέωση να άνακουφίσει τον πόνο του άρρώστου και να τον διατηρή εν έγρηγόρει;

κ. Κουσιούμης: Ἡ δ. Κωνσταντινίδου ἔθιξε ἕνα θέμα πού βρίσκεται, ἂν μοῦ ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις «ἐν θυσι-αστηρίῳ». Σήμερα μελετᾶται τὸ θέμα τῶν «ἐργοθινῶν», δηλαδή οὐσιῶν μὲ τίς ὁποῖες ἀπαντᾷ ὁ ἐγκέφαλος σὲ συναισθηματικές καὶ ψυχικές διεγέρσεις (τοῦ ἀρρώστου). Αὐτὸ πού μέχρι πρό τινος εἶχε μόνον ψυχική καὶ συναισθηματική χροιά, τώρα ἐπενδύεται καὶ μὲ ἱατρικὴν ἔκφρασιν.

Ἐπομένως, ἡ ἀδελφή μὲ τὴν συναισθηματικὴν ὑποστήριξη πού προσφέρει στὸν ἀσθενῆ τῆς συμβάλλει, πολλὴ στὴ μείωσιν, ἐλάττωσιν τοῦ φυσικοῦ πόνου. Τὰ ἐρισθέντα ἀναλγητικά φάρμακα θὰ χορηγηθοῦν, ἀλλὰ πρέπει νὰ συνοδεύονται καὶ ἀπὸ κατανόησιν, ἀναγνώρισιν τοῦ πάσχοντος καὶ

ἠθικὴν ἐνίσχυσιν.

Πόσες φορές καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλοι δὲν ζήσαμε τὸ γεγονός τῆς ἐξελείψεως τοῦ πόνου μὲ τὴν χορήγησιν ὀλίγων κυδικῶν ἐκατοστῶν φυσιολογικοῦ ὁροῦ, ἀντὶ ἀναλγητικῆς ἐνέσεως; Τί ἐσυνέδω; Τί ἐγίνε; Πιθανὸν νὰ κινητοποιητῇ ὁ μηχανισμὸς πού σὲ ἀνέφερα, τῆς ἐκκρίσεως τῶν «ἐργοθινῶν», γεγονός ὅμως παρηκμῆνει ὅτι ὁ φυσικὸς πόνος σημαντικὰ ἐπηρεάζεται, μειώνεται ἢ αὐξάνεται ἀπὸ τὸν συναισθηματικὸ παράγοντα.

Στὴν συνέχεια θὰ παρακαλέσωμε τὴν Δα. Δημητρίου νὰ μᾶς ἐκθέσῃ τίς ἀπόψεις στὰ θέματα «Γνωστοποίηση νόσου: Πρέπει νὰ λέγεται εἰς τὸν ἀσθενῆ ὅτι ἔχει καρκίνο; Ἀντιμετώπισις οἰκείων».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ 4ῃ 1) Γνωστοποίηση τῆς νόσου. (πρέπει νὰ λέγετε στὸν ἀσθενῆ ὅτι ἔχει καρκίνο) 2) Ἀντιμετώπισις οἰκείων

Δις ΕΛΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ὑποδιευθύντρια Ἀδελφῇ Α.Σ.Α.Ν.Ε. τοῦ Ε.Ε.Σ.

Ὁ ἀγῶνας κατὰ τοῦ καρκίνου, ὅπως καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἀρρώστιας μὲ γαλήνη καὶ ἀξιοπρέπεια, προϋποθέτει πάντα μιὰ καλὴ καὶ σωστὴ συνεργασία ἀνάμεσα στὸν γιαντρά, τὸν ἀρρώστο καὶ τὴν Ἀδελφή, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ὑγειονομικῆς ομάδας.

Ὅταν ὁ ἀσθενὴς βρεθῇ ἀντιμέτωπος μὲ τὴν ἀρρώστιαν του, θὰ ἐκδηλώσῃ ὀρισμένους ψυχολογικὰς ἀντιδράσεις. Θὰ περάσῃ ἀπὸ 4 στάδια ἢ φάσεις. Τὸ στάδιον τῆς ἀρνήσεως, τοῦ ἐρεθισμοῦ ἢ τῆς ἐξεγέρσεως, τὸ στάδιον τῆς καταθλίψεως καὶ τελευταίον τὸ στάδιον τῆς παραδοχῆς. Τίς ψυχολογικὰς αὐτὰς ἀντιδράσεις τῶν καρκινώματων περιγράφει πολὺ ὠραία ἡ Ἀμερικανὴ ψυχολόγος - ψυχίατρος κ. ELIZABETH KUBLER — ROSS στὸ διόλγιόν της «Οἱ τελευταῖαι στιγμὲς τῆς ζωῆς».

1. Στάδιον τῆς ἀρνήσεως: Ὅταν τὸ ἄτομο βρεθῇ ἅμας ἢ ἔμμεσα ἀντιμέτωπο μὲ τὴν φύσιν τῆς ἀρρώστιας του, ἔχει τὴν τάσιν ν' ἀρνῇθῃ ἀσυνειδήτως τὸ γεγονός, δὲν θὰ ἐκφράσῃ τὴν ἁρ-

νησίαν του διὰ λόγων. Ἀλλὰ, διὰ τῆς συμπεριφορᾶς του. Ἵσως ν' ἀρνῇθῃ τὴν ἐγχείρησιν ἢ τὴν χημειοθεραπείαν ἢ τὴν ἀκτινοθεραπείαν.

Ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ τὸν ρόλον τοῦ ἀσθενοῦς σ' αὐτὴν τὴν φάσιν. Τί μπορεῖ νὰ κάνῃ τὸ Νοσηλευτικὸ προσωπικόν; Νὰ τὸν ἀποδεχθῇ — ἀρχικῶς. Ὁ τύπος αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοπροστασίας εἶναι, κατὰ γενικὸν κανόνα, παροδικὸς καὶ ἐπαναληπτικός.

2. Ἀκολουθεῖ τὸ στάδιον τοῦ ἐρεθισμοῦ, τῆς ἀνησυχίας, τῆς ἐξεγέρσεως. Ὁ ἀρρώστος, σ' αὐτὸ τὸ στάδιον γίνεται ἀπαιτητικός, εὐερέθιστος, κατηγορεῖ τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὸ Νοσηλευτικὸ προσωπικόν ὅτι ἔχει κακὴ νοσηλείαν, εἶναι ἀπειθαρχος — καὶ τελικὰ βρίσκει τὴν μοῖραν του ἀδικαιολόγητην. Ἄδικη, εἶναι τὸ «γιατὶ ἐγὼ κι' ὅχι ἄλλος». ὅπως ἀκριβῶς τὸ λέει ἡ KUBLER — ROSS.

3. Ἐρχεται τὸ στάδιον τοῦ ἢ συγγράφει ὀνομάζει στάδιον τοῦ παζαρέματος, πού ἐκφράζει τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεων τοῦ ἀρρώστου ἀ-

πέναντι στὴν ἀρρώστιαν καὶ τὸ περιβάλλον του.

Τὰ ὅσα λέει ὁ ἀρρώστος, παίρνουν τὴν μορφήν τῆς ἱκεσίας. Ὅ,τι λέγει, τὸ ἀπειθύνει στὸ Νοσηλευτικὸ προσωπικόν καὶ κυρίως στοὺς γιαντροὺς ἢ στὸν Θεόν. Π.χ., μπορεῖ νὰ τὸν ἀκούσωμε νὰ λέγει. «Νὰ κάνετε ὅ,τι μπορεῖτε μέχρι νὰ παντρέψω τὸν γιό μου» ἢ «νὰ κάνω Χριστοῦγεννα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου».

4. Ἀκολουθεῖ τὸ στάδιον τῆς καταθλίψεως. Ἡ KUBLER — ROSS τοποθετεῖ τὴν καταθλίψιν στὸ τέταρτον στάδιον τῶν ψυχολογικῶν ἀντιδράσεων τοῦ ἀρρώστου ἀπέναντι στὴν ἀρρώστιαν.

Οἱ καταθλιπτικὲς ὁμως ἀντιδράσεις, δυνατόν νὰ ἐκδηλωθοῦν καὶ ἐνωρίτερα πρὶν ἀπὸ τὸ στάδιον τῆς ἀρνήσεως ἢ πρὶν ἀπὸ τὸ στάδιον τῆς ἐξεγέρσεως.

Στὸ στάδιον αὐτό, ὁ ἀρρώστος δείχνει μιὰ θυρωδῶδη συμπεριφορὰ, λύπη καὶ καταπίεση, πού φθάνει τὰ παθολογικὰ ὅρια. Ὁ ἀρρώστος κλαίει, μιλάει γιὰ αὐτοκτονίαν, φανερώνει τὴν ἀπελπισίαν του, τὰ αἰσθήματα μειονεκτικότητος καὶ ἀχρηστίας μπροστὰ στίς διάφορες ἀπώλειες πού θὰ ὑποστῇ ἢ πιθανόν νὰ ὑποστῇ (ὄργανα, μέλη, ἐργασία, ἀναψυχή, καὶ τέλος τὴν ἴδιαν τὴν ζωὴν του). Παλὺ συχνά, ὁ ἀρρώστος αἰσθάνεται ἐνοχλήν, θεωρώντας τὴν ἀρρώστιαν του ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶς κατάρχεις ἢ ὡς τιμωρία γιὰ σφάλματα πού εἶχε κάνει στὸ παρελθόν.

Σ' αὐτὸ τὸ στάδιον τὸ ἄγχος κυριαρχεῖ εἶναι δυνατό καὶ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἀνάγκη παρουσίας συνανθρώπων του. Ὁ ἀρρώστος τὴν ἐκδηλώνει αὐτὴν τὴν ἀνάγκη ἔμμεσα (συνήθως προσπαθεῖ μὲ ἐρωτήσεις νὰ κρατήσῃ κοντὰ του τὸ νοσηλευτικὸ προσωπικόν).

Μπορεῖ ὅμως νὰ ἔχωμε σ' αὐτὸ τὸ στάδιον ἕναν ἀρρώστο σιωπηλὸ καὶ ἐξαντλημένο. Μόνον ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του φανερώνει τὴν θλίψιν του. Ἡ τελευταία αὐτὴ καταθλιπτικὴ μορφή εἶναι ἀρκετὰ συχνὴ στὸ προθανάτιον στάδιον καὶ πολλοὶ ἀρρώστοι πεθαίνουν σ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν ἀπομονώσεως.

5. Ἡ τελευταία φάσις ἢ στάδιον πού περιγράφει ἡ KUBLER — ROSS εἶναι ἐκείνη τῆς παραδοχῆς «μὲ εἰρήνην καὶ ἀξιοπρέπειαν». Αὐτὴν τὴν φάσιν τὴν βλέπουμε στοὺς ἀρρώστους πού κατάφεραν νὰ ξεπεράσουν τὰ προηγουμένα στάδια. Ὁ ἀσθενὴς ἐδῶ ἀποδέχεται τὴν ἀρρώστιαν καὶ τίς συνέπειές της, ἰδιαιτέρως τὸν θάνατον.

Τὰ στάδια αὐτὰ σπάνια διαδέχονται τὸ ἕνα τὸ ἄλλο. Στὴν πραγματικότητα, ὀρισμένοι μένουν σ' ἕνα ἀπὸ τὰ στάδια πολὺ καιρό.

Ὁ καλύτερος τρόπος νὰ δοηθῇσιν τὸν ἀσθενῆ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δυσκόλων σταδίων πού διατρέχει, εἶναι νὰ τοῦ δώσωμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσῃ αὐτὸ πού αἰσθάνεται, παρουσίᾳ ἐνὸς ἀνθρώπου.

Τὰ πῶς κατὰλληλα πρόσωπα εἶναι ὁ γιαντρός καὶ ἡ Ἀδελφή, διότι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του εἶναι ἐπηρεασμένα συναισθηματικὰ ἀπ' ὅτι τοὺς συμβαίνει καὶ δὲν μποροῦν νὰ διεξάγουν διάλογον μὲ ταυτόχρονη κατανόησιν καὶ ρεαλισμό.

Πρέπει νὰ λέγεται στὸν ἀσθενῆ ὅτι ἔχει καρκίνο;

Φτάνουμε τώρα στὸ λεπτὸ σημεῖον. Πρέπει νὰ λεχθῇ στὸν ἀρρώστο ἡ φύσις τῆς ἀρρώστιας του; Ἡ δύσκολη αὐτὴ ἐρώτησις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαντηθῇ κατηγορηματικῶς. Ἀρρώστοι καὶ γιαντροὶ ἔχουν διαφορετικὰς ἀντιλήψεις. Ἡ εὐθύνη τῆς ἐνημερώσεως τοῦ ἀσθενοῦς γιὰ τὴν ἀρρώστιαν του εἶναι τοῦ γιαντροῦ. Ἡ ἀπόφασίς τοῦ γιαντροῦ νὰ ἀποκαλύψῃ ἢ νὰ ἀποκρύψῃ τὴν διάγνωσιν, πρέπει νὰ γίνῃ μὲ πολὺ προσοχὴ καὶ νὰ διεξαχθῇ μὲ σκέψιν. Ἡ ἀδελφὴ συνεργάζεται καὶ στίς δύο περιπτώσεις, διότι αὐτὴ γνωρίζει ἀρκετὰ, σχετικὰ μὲ τὴν ψυχολογικὴν του κατάστασιν, τὸ βαθμὸν τῆς συναισθηματικῆς του ὀριμότητος, τὰ πιστεύω του ἔναντι τῆς νόσου καὶ τῆς κακοτυχίας ὡς καὶ τίς προηγουμένους ἐμπειρίας στὴν ζωὴν του. Ὅλα αὐτὰ τὰ μοιράζεται, τὰ συζητᾷ μὲ τὸν γιαντρά.

(Βεβαίως στὸν ἀσθενῆ πρέπει νὰ λεχθῇ ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν

κανονική διεξαγωγή της θεραπείας του, και να καλυφθούν νομικώς — παρενέργειες — δύσκολη θεραπεία). Η συζήτηση όμως αυτή δεν είναι εύκολη για τον γιατρό. Πιστεύω ότι η επιτυχία μιας τέτοιας συζήτησεως εξαρτάται από το είδος της σχέσεως που υπάρχει μεταξύ ιατρού και ασθενούς.

Πολλές εργασίες απέδειξαν ότι πάνω από 80% ο των άρρώστων επιθυμούν να πληροφορηθούν σχετικά με το μέλλον τους, ενώ κάτω από τα 30% ο από τους ελεύθερους επαγγελματίες γιατρούς και περίπου 10% ο από τους Νοσοκομειακούς πιστεύουν ότι πρέπει να ενημερώνονται οι άρρωστοι.

Σχετικά με αυτό το θέμα είναι ενδιαφέρον να αναφερθεί ότι η ομάδα των συμβούλων γιατρών του Κέντρου Ιατρικής Ψυχολογίας, είχε πριν 4 χρόνια εκτιμήσει το ποσοστό των άρρώστων που επιθυμούν πληροφoρίες στο 1) 3, πριν 3 χρόνια στο 50% ο και σήμερα το υπολογίζει στο 80%. Αυτό το απέδωσαν κυρίως στην ελάττωσή της φοβίας των ιατρών όταν πρόκειται να έλθουν σ' επαφή με τους άρρώστους αυτούς. Οι φόβοι που αισθανόμεθα γιατροί και αδελφές ελκύουν και σε μας άμυντικούς μηχανισμούς. Το πιο συχνό είναι η τάση να αποφεύγουμε τον άρρωστο και τα προβλήματα που θέτει, προβλήματα που μπορεί να πάρουν τη μορφή των γνωστών ερωτήσεων που φοδoμάστε. Το ξέρουμε όμως ότι κάποια στιγμή ο άρρωστος θα κάνει αυτές τις ερωτήσεις σχετικά με την έκβαση της άρρώστιας του και ποιά μοίρα τον περιμένει.

Εξ άλλου γνωρίζουμε ότι ο άρρωστος έχει πολλές φορές πληροφορίες και μπορεί να δώσει την διάγνωση μόνος του.

Τα κενά που έμεις αφήνουμε όταν δίνουμε πληροφορίες ο ασθενής τα συμπληρώνει με την φαντασία του και παρακολουθώντας και έρμηνεύοντας τις αντιδράσεις του περιβάλλοντός του. Αυτό είναι συχνά πιο τρομακτικό από την αλήθεια. Έτσι τις περισσότερες φορές το νοσηλευτικό προσωπικό και θεράποντες γιατροί αυταπατώνται νομίζοντας ότι οι ερωτήσεις του άρρώστου γυρεύουν καθησυχαστι-

κή απάντηση. "Αρα όλοι το ξέρουν! Και το θέμα είναι ποιός υποκρίνεται καλύτερα, ο άρρωστος ή έμεις; Αυτό είναι το παιχνίδι που συχνά παίζεται στα νοσοκομεία. Τουτό αποδεικνύεται και στατιστικώς. Έλεγμένες στατιστικές μας πληροφορούν ότι το ποσοστό των καρκινοπαθών που γνωρίζουν την διάγνωση τους, είναι πολύ υψηλότερο από εκείνων που δεν το γνωρίζουν και οι δύο όμοιοι.

Επίσης από έρευνες που έγιναν από ψυχολόγους και από Αδελφές απέδειχθη ότι καρκινοπαθείς που γνώριζαν για την πορεία της άρρώστιας τους ήταν πιο συνεργάσιμοι στο όλο θεραπευτικό πρόγραμμα, απ' εκείνους που δεν ήταν ενήμεροι.

Στους πολλούς ασθενείς καρκίνος σημαίνει φρικτός πόνος, σ' άλλους πάλι δυσμορφία και σ' άλλους σχεδόν μια σοβαρή απειλή για την ζωή τους. Περισσότερον απ' όλα ο καρκίνος έχει κακό όνομα, ακούγεται άσχημα.

Τη στιγμή που γιατρός θα αποφασίσει να ενημερώσει τον άρρωστο, ο άρρωστος περνά μια κρίση. Οι Αδελφές μπορούν να βοηθήσουν τον ασθενή την στιγμή αυτή, θα τον αφήσουν να εκδηλωθεί και θα του δώσουν την ευκαιρία να εκφράσει την ανησυχία του.

Η αυτοκτονία είναι σπάνια, αλλά όχι άγνωστη, μεταξύ ασθενών με καρκίνο. Άσθενής 52 ετών εισήλθε στο Νοσοκομείο για έρευνήτική. Στον υπάλληλο της εισαγωγής είπε ότι ο πατέρας του πέθανε από καρκίνο του στομάχου, εάν έχω κι' εγώ θα πυροβοληθώ. Η παρατήρηση αυτή δεν ανεφέρθη στο Νοσηλευτικό προσωπικό. Πράγματι δύο εβδομάδες μετά την ενημέρωσή του από τον χειρουργό, ότι είχε μεταστατικό καρκίνο, αυτός ο άρρωστος αυτοκτόνησε.

Από παρατηρήσεις, αναφέρεται ότι μερικοί ιατροί δεν ενημερώνουν μόνον τους ψυχωτικούς και τα μικρά παιδιά. Άλλοι πάλι κρύβουν την διάγνωση απ' όλους. Άλλοι πάλι ανάλογα με την κάθε περίπτωση — του ασθενούς — άτομου. Εάν αποφασισθεί να ενημερωθεί ο άρρωστος τί θα του πούμε; "Όλα ή τίποτε; Είναι δύ-

σκολες ερωτήσεις και οι αντιλήψεις των γιατρών διαφέρουν.

Έμεις οι αδελφές και οι γιατροί πρέπει να υιοθετήσουμε μια ιδεώδη συμπεριφορά απέναντι στον καρκινοπαθή.

Μια προσαρμογή απλή σε κάθε άρρωστο ανάλογα με την κατάσταση που βρίσκεται στην δεδομένη στιγμή.

Να μην του επιβάλουμε πληροφορίες όταν δεν το επιθυμεί, αλλά να του δίνουμε τότε πληροφορίες, όση ζητεί, προσφέροντάς του την παρουσία μας και την κατανόησή μας.

Μεταξύ γιατρού, ασθενούς και αδελφής πρέπει να δημιουργηθεί μια ιδιαίτερη σχέση, γιατί εκείνο που αναζητά ο άρρωστος συνήθως δεν είναι μια απλή διαγνωστική ή προγνωστική πληροφορία, αλλά μια σχέση εμπιστοσύνης και μια σχέση εξαρτήσεως που πρέπει να δεχθούμε, ρυθμίζοντας σωστά το βαθμό της. Έδώ έμεις οι αδελφές σαν γυναίκες φαίνεται ότι τα καταφέρνουμε καλύτερα από τους γιατρούς.

Η ιδεώδης αυτή συμπεριφορά που ανιχνεύεται προηγουμένως, αποδεικνύεται από την πείρα ότι μπορεί να μαθευτεί στα πλαίσια μιας προσαρμοσμένης εκπαιδεύσεως.

Πρέπει τα μέλη της ύγειονομικής ομάδας να μάθουν την τέχνη της επικοινωνίας μεταξύ των, ώστε να αλληλοενημερώνονται για την θεραπευτική αγωγή του ασθενούς, αλλά κυρίως για την ψυχική του κατάσταση και την στάση που υιοθετεί απέναντί του το περιβάλλον του. Έτσι πολύ συχνά σαν αποτέλεσμα θα έχουμε την ελάττωση του άγχους του άρρώστου και κατά συνέπεια την ελάττωση μέρους από τα συμπτώματά του.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΟΙΚΕΙΩΝ

"Όλη η αγωνία και ο φόβος του καρκινοπαθούς είναι η αγωνία και φόβος σε άλλον άλλον βαθμό για την οικογένειά του.

Η οικογένειά του θα περιμένη με πολλή αγωνία τα αποτελέσματα των ακτινογραφιών, της βιοψίας. Αγαπημένοι του

οίκοι κοιτάζουν χίλιες φορές το ρολόι τους, όταν ο ασθενής τους είναι στο χειρουργείο. Περιμένουν να τους καλέσει ο γιατρός κλπ. Είναι πάντα γεμάτοι ανησυχία και λύπη.

Κάτι άλλο που ανησυχεί τους συγγενείς του είναι η σκέψις μήπως μια άλλη καταστροφή ακολουθήσει την πρώτη. Ίσως διότι για μερικές οικογένειες δεν είναι η πρώτη φορά που αντιμετωπίζουν τον καρκίνο, ή διότι δεν γνωρίζουν τί προηγήθη της νόσου ή τί έπεται αυτής. (Ίσως κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας να νοσήσει).

Έτσι μερικές φορές μας εκπλήττει η ποιικιλία συμπεριφοράς που βλέπουμε στις οικογένειες διαφόρων ασθενών καρκινοπαθών.

Όποιαδήποτε κι' αν είναι η αντίδραση τους ή κρίσις που παρουσιάζεται στα αγαπητά πρόσωπα των ασθενών μας, έμεις πρέπει να τους βοηθήσουμε, να τους συμπαράσταθούμε. Είναι φανερό η ανάγκη τους για ψυχολογική υποστήριξη. Το μεγαλύτερο μέρος, της βοήθειας το παίρνουν από την αδελφή, ή οποία έχει πολλές ευκαιρίες και ικανότητα να βοηθήσει άτομα με ψυχολογικά προβλήματα.

Η βοήθεια που θα δώσει η αδελφή σ' αυτά τα άτομα είναι απλή. Κατά ένα μέρος εξαρτάται από τις επαγγελματικές της γνώσεις και δεξιότητες. Οι οίκοι του καρκινοπαθούς ζητούν σωστές πληροφορίες περί της άρρώστιας του καρκίνου, της φύσεώς του, της θεραπείας του, της προγνώσεως και τις κοινωνικές πηγές βοήθειας — εάν Αδελφές διδάσκουν, έρμηνεύουν, παραπέμπουν και παρέχουν ψυχολογική υποστήριξη, ή οποία ξεκινά, στηρίζεται στην εμπιστοσύνη που εμπνέουν στους οίκοις του άρρώστου.

Αυτή η ψυχολογική υποστήριξη δεν είναι τίποτε άλλο, αλλά η φροντίδα που δίδουμε σ' αυτά τα άτομα με σκέψη και αθροφροσύνη.

Η Δ.Α. που διαθέτει χρόνο να συζητήσει με τους οίκοις του άρρώστου, που καλεί τους άρρώστους της με τα ονόματά τους, που δίνει μια κουδέρτα σ' ένα μέλος της οικογένειας που θα μείνει μαζί του τη

νόχτα στο πλάι του γιατί είναι βαρειά, που ξεσφαλίζει μια ήσυχη γωνιά στο σαλόνι του Νοσοκομείου στους άνησυχους συγγενείς, που παρακολουθεί, έντονα, πώς προχωρεί ή εγχείρηση, δεν δείχνει μόνον τους καλούς της τρόπους και ανθρωπιά, αλλά ξεσφαλίζει ψυχολογική υποστήριξη.

κ. Κουσιούμης: Ευχαριστώ την Δ. Δημητρίου για όσα ξίξε. Θέλω να προσθέσω τούτο: Δεν είναι όρθο ν' αντιγράψουμε τακτική συμπεριφοράς άλλων λαών, ως αγγλοσαξωνικών χωρών Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης, Βορείων λαών κ.λπ., όπου ο ιατρός με πολύ φυσική τητα ανακοινώνει στον άσθενή ότι έχει καρκίνο και πρέπει να χειρουργηθεί.

Εμείς εδώ οι Έλληνες είμαστε κάτι άλλο. Εάν ο ιατρός χρησιμοποιήσει την παραπάνω συμπεριφορά την ίδια στιγμή χάνει και τον άρρωστο από τα χέρια του και το άμεσο περιβάλλον του και καταλύεται όλο του το θεραπευτικό έργο.

Πιθανόν τα αίτια να είναι κλιματολό-

γικά, γεωγραφικά, πιθανόν ή παράδοσις μέσα στην οποία μεγαλώνει ο Έλληνας, πιθανόν ο συναισθηματικός του παράγων, γεγονός παραμένει ότι μόλις γνωστοποιηθεί στον άρρωστο ή νόσος «καρκίνος», επέρχεται πλήρης συναισθηματική κατάρρευση, ή οποία έχει δυσμενέστατες επιπτώσεις στην όλη πορεία της νόσου.

Ο Έλληνας θέλει πρώτα συναισθηματική υποστήριξη, διάθεση χρόνου για επαφή και συζήτηση, συνεχή επικοινωνία και μετά προσδευτική ενημέρωση και κατατόπιση περί της νόσου. Για τη γενιά μας δεν το βλέπω τόσο εύκολο αυτό. Εκείνο που είναι επιβεβλημένο και θεωρείται και παράλειψη καθήκοντος είναι η πλήρης ενημέρωση κάποιου από το άμεσο περιβάλλον του άσθενους. Κάποιος οικείος πρέπει σαφώς να ξέρει όχι μόνον ότι ο άσθενής έχει καρκίνο, αλλά και τις δυσμενείς επιπτώσεις της οποιασδήποτε θεραπείας, χημειοθεραπείας, ακτινοβολίας κλπ.

Δεν επιτρέπεται να αφήνεται σε άγνοια το οικογενειακό περιβάλλον του άσθενους.

Παρακαλώ την Δ. Κωνσταντινίδου να προχωρήσει στην εν συνεχεία εισήγηση.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ 6η. «Αΐσθημα ανασφαλείας, άβεβαιότητας και έπικειμένου θανάτου. Αντιμετώπισεις»

Δις ΣΟΦΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Διευθύνουσα Σπουδών Α.Σ.Α.Ν. Γεν. Νοσοκομείου Αθηνών «ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΥΛΟΣ»

Η λέξις «καρκίνος» πολύ δε περισσότερο ή διάγνωσης «καρκίνος», για όλους μας σημαίνει ταλαιπωρία, οδύνη, πόνο και τέλος απώλεια. Κανείς από μας δεν είναι αίσιδος για την πορεία της νόσου, έστω και αν η διάγνωση έπισηραχισθεί με τό: «ή αγαθότερα μορφή νεοπλασματικής επεξεργασίας που ξέρουμε», γιατί άργά ή γρήγορα ή μετάστασις της νόσου σε κάποιο άλλο όργανο θα επιφέρη το μοιραίο, τον θάνατον.

Ο καρκίνος μαςτο και έντέρου, για τον όποιο τόσα ελέχθησαν κατά την διάρκεια του συνεδρίου, μπορεί σε ώρισμένες

περιπτώσεις να αντιμετωπισθούν χειρουργικώς και να ελεγχθούν τόσο καλά, ώστε ο άρρωστος να αποκατασταθώ πλήρως. Η φυσική αυτή αποκατάστασις δεν σημαίνει ότι ο άρρωστος έχει απελευθερωθεί ψυχικά από τα αίσθήματα άβεβαιότητας, ανασφαλείας και έπικειμένου θανάτου. Συχνά άκούμε αυτούς τους άρρώστους να λένε: «Ναι άδελφή για την ώρα είμαι καλά αλλά... ποιός ξέρει σε λίγο τί θα παρουσιάσθ».

Υπάρχει όμως και ή άλλη ομάδα των καρκινωπαθών όπου όχι μόνον θεραπεία δεν γίνεται αλλά συνεχώς ο άρρωστος έπι-

δεινώνεται και ή συμπτωματολογία του επιβαρύνεται. Ο ψυχικός κόσμος του άρρώστου είναι πολιορκημένος όχι μόνον από αίσθήματα φόβου, αγωνίας ανασφαλείας και άβεβαιότητας αλλά και από την απειλή του έγγυς θανάτου. Η ψυχική ρήξις που επέφερε ή νόσος κάνει τον άρρωστο να βλέπει το παρελθόν και το παρόν της ζωής του να φεύγουν και μαζί μ' αυτά κι ότι προσφιλές και αγαπητό έχει.

Τό αίσθημα το έπικειμένου θανάτου δεν έχει την ίδια έννοια και σημασία για όλους τους άρρώστους. Είναι άπόλυτα εξηρητημένο και συνδεδεμένο με την ιδεολογική, φιλοσοφική και θρησκευτική τοποθέτηση του άρρώστου, έστω κι αν θάνατος για όλους μας σημαίνει βιολογική φθορά και απώλεια.

Νομίζω, ότι ο ρόλος μας ως Δ.Α. και στις δύο ομάδες καρκινωπαθών που αναφέρθησαν, και σε όσες ακόμη ομάδες μπορούν να ταξινομηθούν, είναι σημαντικό, ούσιαστικός και βασικά θεραπευτικός.

Τό έρώτημα είναι το κατά πόσον είμαστε έτοιμες και άνάλογα εφοδιασμένες να παίξουμε τον ρόλο μας και να δικαιώσουμε το νοσηλευτικό μας έργο.

Μπορούμε να σταθούμε δίπλα στον άσθενή όπου το αίσθημα ανασφαλείας, άβεβαιότητας και έγγυς θανάτου τον έχουν οδηγήσει σε ψυχικό άδιέξοδο και να τον ακούσουμε, να συζητήσουμε μαζί του και τελικά να το μειώσουμε την ψυχική του ένταση;

Έχουμε έμεις οι ίδιες συζητήσει, μελετήσει και άσχοληθώ με το γεγονός του θανάτου ώστε να μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τον άρρωστο ό όποιος είναι έντρομος και έμφοδος υπό την άπειλήν του;

Πολλοί συγγραφείς καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ή άνικανότης των μελών της υγειονομικής ομάδας να συζητήσουν άνοιτά με τον άσθενή που άπειλείται από τον θάνατο, είναι ότι οι ίδιοι δεν έχουν λύσει το θέμα του δικού τους θανάτου και γι' αυτό φοδούν να τον αντιμετωπίσουν πιθανόν δε να προστατεύονται και από το αίσθημα της οδύνης και του πόνου.

Άλλοι έρευνήται μας πληροφορούν ότι μόνον 20ο) ο των άδελφών συζητούσε άνοιτά με τον άρρωστο τα συναισθήματά

μου. ένω τα 80ο) ο χρησιμοποιούσε την μέθοδο της υπεκφυγής αλλάζοντας συστηματικά τό θέμα.

Εμείς, ως Δ.Α. γνωρίζουμε ότι τα συναισθήματα αυτά δεν είναι άδόσιμα και άδικαιολόγητα όποτε και ή συμβολή μας για να μειώσουμε την έντασί τους πρέπει να είναι ρεαλιστική και πραγματική. Αυτό όπονεί ότι θα ικανοποιήσουμε όλες τις φυσικές άνάγκες του άρρώστου με ζήλο και διάθεση και θα δημιουργήσουμε ένα συναισθηματικό θερμό κλίμα όπου εκεί ό άρρωστος θα μporή να κάνει ψυχική έκτόνωση και έξωτερίκευσι των συναισθημάτων του.

Ας μή μας διαφύγει την προσοχή ότι ό άσθενής με καρκίνο είτε μαςτο είτε έντέρου αντιμετωπίζει κατά τελείως ιδιόζοντα τρόπο τό μέλλον. Οφείλουμε ως άδελφές να τον βοηθήσουμε χρησιμοποιώντας όλα τα νοσηλευτικά μας μέσα και μέτρα, κυρίως όμως την καρδιά μας ή οποία μαζί με πολλά άλλα θα το εμπνεύση και την προς τον Θεόν πίστην και έμπιστοσύνην τα όποια ιδιαιτέρως, σε αυτή την φάση της ζωής του είναι άναγκαία και σωτήρια συνάμα.

Τέλος, θα ήθελα να πώ, ότι ή χρησιμοποίησης του ιερέως, ως μέλους της υγειονομικής ομάδας, θα συντελέσει σημαντικά στην μείωση της έντάσεως των συναισθημάτων αυτών και στη δημιουργία ψυχικού κλίματος όπου το θάρρος κι ή έλπίδα αναπτύσσονται, οι ψυχικές δυνάμεις κινητοποιούνται προς άμυνα και το αίσθημα το έπικειμένου θανάτου θερμαίνεται με την άνατολή της αϊωνιότητος.

κ. Κουσιούμης: Θέλω να έρωτήσω εάν υπάρχουν έρωτήσεις πάνω στις 4 εισήγσεις που έχουν γίνει.

Α δ ε λ φ ή: Σε ποιές περιπτώσεις καρκινωπαθών μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την εθανασία;

κ. Κουσιούμης: Η έρώτησις της άδελφής δεν νομίζω ότι είναι εκτός θέματος. Προσωπικώς θα σάς πώ τα έξής: Κάτι που δεν μπορούμε να το άντικαταστήσουμε, με ποίο δικαίωμα να το καταστρέψουμε έστω με την παθητική στάσι, έγ-

καταλείποντας, φεύγοντας αποχωρώντας από τον άρρωστο. Η προσωπική μου άποψη είναι και το πιστεύω απόλυτα ότι κανείς άνθρωπος είτε γιατρός είναι είτε άδελφή είτε μη γιατρός αν θελήσει να σκεφθώ άνθρωπινα, μπορεί να υιοθετήσει μια τέτοια γνώμη.

Μήπως ό κ. Κυριακίδης θα ήθελε να μάς εκθέσει επ' αυτού την άποψή του;

κ. Κυριακίδης: Το θέμα που θέμιζε ή άδελφή, είναι πάρα πολύ άκανθώδες. Η άπάντησις στο θέμα αυτό 99,9ο) ο είναι κατά της εϋθανασίας, σπάνιες δέ είναι οι περιπτώσεις ανθρώπων που ελέγχουν την λογικήν τους και ζητούν τον θάνατον. Οι περισσότεροι άσθενείς επιζητούν τον θάνατον σάν διέξοδο σέ ισχυρούς πόνους γι' αυτό δέ ή ιατρική χρησιμοποιεί τά αναλγητικά, γιά να τούς ανακουφίσει και όχι φάρμακα που να επιφέρουν τον θάνατον.

Από άπόψεως Χριστιανικής, αν θέλετε να μάθετε δέν έχωμε έμεις κανένα δικαίωμα να άφαιρέσουμε τή ζωή του άλλου. Ο Θεός έχει θέσει όρια γιά τήν ζωή εκάστου ανθρώπου και ό ίδιος ό άσθενής είναι υπεύθυνος γιά τή ζωή του και υπόλογος άπέναντι του Θεού. Έφ' όσον δέν ήμπορούμε να δάλουμε ζωή δέν έχωμε δικαίωμα και να τήν άφαιρέσουμε.

Α δελφή: Έχουμε περιπτώσεις που ένώ είχε άποφασισθή ό άσθενής, ήτο σέ βαρεία κατάσταση και ώδηγεϊτο στον θάνατο, έν τούτοις έγινε καλά και άπεχώρησε εκ του νοσοκομείου. Πώς έμεις μπορούμε να του σταματήσουμε τή ζωή;

κ. Κουσιούμης: Έχετε απόλυτα δίκαιο άδελφή και μπορώ από τήν προσωπική μου έμπειρία ν' αναφέρω δύο περιστατικά καρκίνου στομάχου.

Η μία περίπτωση ήτο καρκίνος και πυλωρικού άνδρου και καρδιακής μοίρας του στομάχου. Όταν χειρουργήθηκε ήταν

(36) τριάντα έξι κιλά. Έχουν περάσει (16) δέκα έξη χρόνια από τότε και ή άρρωστη ζει και άσπασμένη στα Μάρμαρα των Ιωαννίνων.

Τό δεύτερο περιστατικό αναφέρεται σέ άσθενή που του έγινε ή λεγόμενη παρηγορητική έγχείρησι άπλη γαστρεκτομή γιά να συττίζεται στοιχειωδώς μια και ήτο άνεγχείρητο περιστατικό. Έχει ουρηγήθη τον Μάρτιο του 1967 και πέθανε σέ βαθύτατο γήρας άφου προηγουμένως υπέστη έγχείρησι γιά άμφοτερόπλευρο κατάρρακτη και κατηνάλωσε όλες τις μπουτίλιες τής μπύρας του FIX Ιωαννίνων.

Α δελφή: Προηγουμένως έθίξατε τό θέμα τής εϋθανασίας. Το έρώτημα είναι έάν ό Ιατρός έχει τό δικαίωμα να προδής σέ έγχείρησι άνεγχειρήτου καρκίνου όπου και ύποκύπτει ό άσθενής και στο χειρουργείο άκόμη. Δέν είναι αυτό μια μέθοδος εϋθανασίας;

κ. Κουσιούμης: Αρχικώς θέλω να διευκρινήσω τό έζης: Η εκτίμησις του άσθενούς, ή έξαρσις τής νόσου, ή ένδειξις τής έγχειρήσεως ή μή, δέν είναι εύκολο πράγμα. Είναι γεγονός ότι πολλές φορές και έμεις οι χειρουργοί υπερεκτιμούμε τις δυνάμεις μας και κάνουμε σφάλματα. Αυτό ούτε μυστικό είναι ούτε κρυφό. Δέν πιστεύω όμως ότι εκείνη τή στιγμή ό χειρουργός επιχειρεί ή αναλαμδάνει τήν έγχείρησιν με τον δόλο ή τήν άπώτερη σκέψι να εκτελέσει τον άρρωστο χειρουργώντας ή να του χαρίσει τήν εϋθανασία με τό χειρουργικό νυστέρι. Νομίζω ότι δέν συμβαίνει κάτι τέτοιο άλλ' άπλώς είναι μια έσφαλμένη εκτίμησις του περιστατικού και πλημμελής διερεύνησις τής καταστάσεως του άσθενούς.

Παρακαλώ τήν Δα Έλλη Δημητρίου όπως μάς εκθέσει τις άπόψεις της στο θέμα: «Άκρωτηριασμός — Άντιμετώπισις — ψυχικές επιπτώσεις».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ 7η. Άκρωτηριασμός - Άντιμετώπισις: Ψυχικές επιπτώσεις

Δις ΕΛΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Υποδιευθύντρια Άδελφή Α.Σ.Α.Ν.Ε. του Ε.Ε.Σ.

Γιά τον καρκινοπαθή άρρωστο που πρόκειται να ύποστη ριζική έγχείρησι ή σωστή και προσηκτική προετοιμασία του δέν είναι δυνατόν να τον άπαλλάξει από ώρισμένα συναισθήματα όπως, φόβος, κατάρλιψη, άρνησις, μόνωσις, ένοχή. Πόσον χρόνον όμως θα παραμείνει ό άρρωστος μ' αυτές τις ψυχολογικές αντιδράσεις έξαρτάται από τήν ψυχολογική ύποστήριξη και βοήθεια που θα λάβη από τά μέλη τής ύγειονομικής ομάδος και κυρίως τής Δ.Α.

Η Άδελφή δρίσκεται κοντά στον άρρωστο τον περισσότερο χρόνο και έχει τήν ευκαιρία να άπαλύνη τήν επίδραση που θα έχει στον άρρωστο ή άπώλεια ενός μέλους του σώματός του ή μια άλλαγή που θα επέλθη στίς φυσιολογικές λειτουργίες του σώματός του. (COLOSTOMY).

Ζωτικής έπίσης σημασίας είναι ή Άδελφή να έχει γνώσεις διότι ό άρρωστος περιμένει να ξέρει ή Άδελφή να τον πληροφορήσει που θα πραγματοποιή έναν τεχνητό μαστό ή που θα πάη γιά τήν θεραπεία του λόγου (Λαρυγγεκτομή κτλ.).

Η συμπεριφορά τής έπίσης έχει πολύ μεγάλη σημασία. Από τό πώς συμπεριφέρεται ό άρρωστος θα προσπαθήσει να εκτιμήσει τί ακριβώς του συμβαίνει. Ο άρρωστος π.χ. δέν θα πιστέψει ότι είναι δυνατόν να άποκατασταθή μετά από ένα μεγάλο άκρωτηριασμό, έάν δει ότι ή Άδελφή και ό γιατρός σιωπηλά πιστεύουν ότι εύρίσκεται σ' ένα σκαλοπάτι πριν από τον θάνατο.

Η πεπειραμένη Άδελφή έπειδή γνωρίζει όλα αυτά άποκτά τήν συνήθεια να σκέπτεται π.χ. ότι μια κολοστομία είναι μια άλλαγή στο σώμα του άρρώστου που σώζει μια ζωή ή που ανακουφίζει τον πόνο παρά μια καταστροφή. Μαθαίνει να βοηθά σέ

μια άλλαγή ή να χειρίζεται, τοποθετεί μια πρόσθεση (τεχνητός μαστός) χωρίς άπεια.

Η Άδελφή πρέπει να πιστεύει ότι δέν είναι ή κακοτυχία που αλλάζει ένα άτομο αλλά ό τρόπος με τον όποιον θα τήν αντιμετώπιση τήν κακοτυχία αυτή.

Οι ψυχολογικές αντιδράσεις παρατηρούνται ως άποτέλεσμα σωματικής δυσμορφίας και αντιπροσωπεύουν τό πένθος γιά τό άκρωτηριασθέν μέλος του σώματος.

Είναι φυσικόν να αισθάνεται ό άρρωστος κατάρλιψη και καταπίεση όταν ένα μέρος του σώματός του χάνεται όσον ώρισμός κι' αν είναι και ύγιής συναισθηματικά, μια άπώλεια είναι μια άπώλεια και κανείς δέν πρέπει να προσπαθήσει να τον διασκεδάσει.

Μια νεαρά κοπέλλα που δέν είναι πλέον όμορφη μετά από μια έγχείρησι στο κεφάλι ή τό πρόσωπο δέν θα πιστέψει κανέναν που θα τής πει ότι είναι όμορφη.

Έκείνο που θα μπορούσε να τής λησθή είναι ότι μια πλαστική έγχείρησι έχει πολύ καλά άποτελέσματα και να βοηθηθή ν' αξιοποιήση τ' άλλα της προσόντα. Μια έλπιδοφόρα στάση έναντι του άρρώστου με άκρωτηριασμό θα έχει ως άποτέλεσμα τήν ανάπτυξη χρήσιμου ψυχοθεραπευτικού περιβάλλοντος γιά τον άρρωστο.

Μια ισχυρή ψυχική έπίπτωση που θα έχει ό άρρωστος μετά τήν έγχείρησι που είχε σάν άποτέλεσμα έναν άκρωτηριασμό, είναι ό φόβος.

Η άρρωστη με μαστεκτομή δέν θρηνεί μόνον τήν άπώλεια του στήθους τής αλλά κατέχεται και από φόβο-φόβο γιά τήν ζωή τής. Έάν πεθάνη που θα αφήσει τά μικρά της παιδιά — έάν έχει τον φόβο του χωρισμού άπ' τά αγαπημένα της πρόσωπα. Φόβος μήπως δέν τήν θέλει ή οικογένειά της κυρίως ό σύζυγός της — Τά

παιδιά της θα την αποδεχθούν;

Συναισθήματα λύπης και ένοχης, άγχους υποτιμήσεως του έαυτού της — άυπνία συνήθως παρατηρούνται.

Η άδελφή πρέπει να την ενθαρρύνει, να μιλήσει γι' αυτό της τα συναισθήματα με το περιβάλλον της με την άδελφή Νοσηλεύτρια και Έπισκέπτρια, ή όμιλία αυτή με την άσθενή γίνεται φάρμακον ψυχοθεραπευτικόν.

Έκείνο που ζητούν οι άνθρωποι αυτοί είναι να μην είναι μόνοι τους, φοβούνται την παραμόρφωση που τους δημιουργεί ο άκρωτηριασμός φοβούνται την εγκατάλειψη. Γι' αυτό έμεις πρέπει να τους βοηθήσουμε, δίνοντάς τους πληροφορίες που αφήνουν μια άκτίνα έλπίδος άποφεύγοντας

την στεγνή αλήθεια.

Ο γιατρός και η Άδελφή που έχουν την ίδια προσωπική και επαγγελματική ευθύνη, πρέπει με συμπάθεια ευγένεια, επανοητικότητα, να βοηθήσουν στον ίδιο δρόμο με τον άρρωστο απολύγοντας την άνησυχία του κατά το δυνατόν και κρατώντας το ήθικόν του ύψηλα — προτού ο άσθενής καταλάβει ότι έφθασε κοντά στον θάνατο.

κ. Κουσιούμης: Παρακαλώ την κυρία Τζάλα - Βεκρή να μας εκθέσει τις απόψεις της πάνω στο θέμα: «Ίδιαίτερα ψυχολογικά προβλήματα καρκινοπαθών υπό χημειοθεραπείαν».

ΕΙΣΗΓΗΣΗ 8η «Ίδιαίτερα προβλήματα καρκινοπαθών υπό χημειοθεραπείαν»

κ. ΑΡΤΕΜΙΣ ΤΖΑΛΑ — ΒΕΚΡΗ

Προϊσταμένη Άδελφή Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Ίωαννίνων

Οι περισσότεροι καρκινοπαθείς υπό χημειοθεραπεία, αν μη όλοι, είναι πλήρως ενήμερωμένοι και πληροφορημένοι για την βαρύτητα της καταστάσεώς των. Αυτοί μπορούν να διαπιστώνουν έλαφρές αλλαγές στην συμπεριφορά των άλλων προς αυτούς. Αισθάνονται τις επιπτώσεις της αλλαγής αυτής, σ' όλες τις εκδηλώσεις της ζωής των (οικογενειακό τους βίο, κοινωνικό, επαγγελματικό κλπ.).

Ός Δ.Α. καλούμεθα να αναγνωρίσουμε ότι για να συνεργασθούμε με τους άρρώστους αυτούς πρέπει να παραδεχθούμε τα όσα ξέρουν για την βαρύτητα της καταστάσεώς των άλλως δημιουργούμε έμπόδια, φραγμούς στην επικοινωνία μαζί τους όποτε τότε οι άρρωστοι απομονώνονται με τα προβλήματά τους και είναι υποχρεωμένοι να τα λύσουν μόνοι τους. Πρέπει να παραδεχθούμε την πείρα των άρρώστων γύρω από την άρρώστειά τους και να κατανοήσουμε ότι αυτοί θέλουν να ζήσουν, να επιδιώσουν και μάλιστα όσο περισσότερο χρόνο γίνεται και χωρίς να υποφέ-

ρουν. Μια και το μέλλον τους είναι άδείο, χρειάζεται να βοηθηθούν για να κάνουν τις πιθανές δυνατές προσπάθειες και εκλογές.

Έάν κατά την διάρκεια της θεραπείας διαθέσουμε και διάθεση και χρόνο για συζήτηση με τους άρρώστους αυτούς, αυτό θα τους πληροφορήσει ότι δεν ενδιαφερόμεθα μόνο για την θεραπεία, αλλά ενδιαφερόμεθα και γι' αυτούς σαν μέλοι του κοινωνικού μας συνόλου.

Πολλοί καρκινοπαθείς υπό χημειοθεραπεία αισθάνονται, νομίζουν, ότι είναι όλικό επισημονικής έρευνής και πειραμάτων και όχι άνθρωπινες υπάρξεις.

Όταν οι άρρωστοι αυτοί αισθάνονται άνηση στην έπαφή και στην επικοινωνία τους με την άδελφή και διαπιστώνουν προσωπικό ενδιαφέρον, τότε οι ίδιοι οι άρρωστοι ανοίγουν θέματα προς συζήτηση και λύνουν άπορίες των.

Πολλοί συχνά αυτοί οι άρρωστοι δοκιμάζουν την ειλικρίνεια της άδελφής. Είναι πολύ βασικό να είμεθα ειλικρινείς με τους

άρρώστους αυτούς αναγνωρίζοντας ότι ή τιμότης είναι πάντοτε μεγαλύτερας αξίας από ότι είναι «ευγενής» κενές λέξεις.

Και στις περιπτώσεις εκείνες όπου ή ειλικρίνεια πρέπει να καλύψει την αλήθεια της σοβαρότητας της καταστάσεως, και πάλι ως άδελφές καλούμεθα να προσέξουμε ώστε να μη τροφοδοτούμε τον άρρωστο με ψεύτικες έλπίδες.

Συναισθηματική υποστήριξη και βοήθεια χρειάζονται και τα μέλη της οικογενείας των άσθενών αυτών είτε είναι έξω-τετικοί είτε νοσηλεύονται στο νοσοκομείο, διότι και αυτοί δοκιμάζουν τα ίδια συναισθήματα άδεδαιότητος, άνασφαλείας, φόβου κλπ. όπως και ο άρρωστος. Συχνή έπαφή μαζί τους και άνάλογες πληροφορίες για την πορεία της άσθενείας τους βοηθούν ώστε να διατηρούν μία συναισθηματική ισορροπία.

Τέλος, νομίζω, ότι ή όλη συμπεριφορά και ενέργειες της Δ.Α. δεν πρέπει να είναι επικεντρωμένα στην φαρμακευτική άγωγή του άρρώστου. Ο καρκινοπαθής άρρωστος έχει άνάγκη από κάποιον ο οποίος θα συζητά μαζί του για την άρρώστειά του και για τον επικείμενο άργό θάνατο και αυτός δεν πρέπει να είναι άλλος παρά ή «Α Δ Ε Λ Φ Η».

κ. Κουσιούμης: Συμπερασματικά δεχόμαστε ότι: α) Τόν φυσικό, σωματικό πόνο, μπορούμε να τον έλέγξουμε εκτός της χρήσεως των αναλγητικών και με συνεχή συναισθηματική υποστήριξη του άρρώστου β) Τα θεραπευτικά και χημικά μέσα είναι άνεπαρκή για την νόσο «καρκίνο». γ) Η ανακοίνωσης της νόσου στον άσθενή απ' ευθείας με τα έλληνικά δεδόμενα δεν πρέπει να γίνεται. επιβάλλεται όμως ή γνωστοποίηση της νόσου τουλάχιστον να γίνεται σε ένα μέλος της οικογενείας, το περισσότερο ψυχραιμο συναισθηματικώς και ισορροπημένο. δ) Προς αντιμετώπιση των συναισθημάτων της άδεδαιότητος, άνασφαλείας και του επικείμενου θανάτου το καλύτερο μέσο είναι ή συνεχής συμπαράστασις αγάπης και κατανόησης. ε) Το ότι σήμερα ή επανορθωτική χειρουργική αντιμετώπιζει πολύ επιτυχώς το θέμα

του άκρωτηριασμού του μαστού είναι εκτός πάσης συζητήσεως. Παρ' όλα αυτά, ή γυναίκα που έχει υποστεί μαστεκτομή έχει άνάγκη της συναισθηματικής υποστηρίξεως της άδελφής. Μη θεωρηθή όλιγώτερο όδυνηρό ψυχικά και ή περίπτωση εκείνη όπου ο άκρωτηριασμός δεν είναι έμφανής π.χ. σε μια άγαστρία όπου ο άσθενής κάνει όλική άφαίρεση του στομάχου και έμφανίζει τα όξύτατα εκείνα προβλήματα της πέψεως.

Α δ ε λ φ ή: Προηγουμένως έλέχθη ότι στον καρκινοπαθή το αίσθημα του επικείμενου θανάτου είναι πολύ έντονο και τον άπειλεί από της εκδηλώσεως της νόσου μέχρι τέλους.

Πολλές φορές, έμεις οι άδελφές προσπαθούμε να φέρουμε σε έπαφή τον άρρωστο με την εκκλησία και κυρίως με το μυστήριο της Θείας έξομολογήσεως και Θείας Ευχαριστίας, πιστεύοντας ότι ή τόνωσις του αίσθήματος της πίστεως θα συμβάλλη τα μέγιστα ώστε ο άσθενής με όλιγώτερα όδύνη να αντιμετώπιση τα ποιήλα του ψυχολογικά προβλήματα. Σ' αυτή όμως την προσπάθεια συναντούμε δυσκολίες από τους ιατρούς. Τί συμβαίνει; Μήπως μπορείτε να μας δώσετε καμμία άπάντησι;

κ. Κουσιούμης: Νομίζω ότι όσοι εκ των συναδέλφων αντιδρούν κατά τον τρόπον που αναφέρατε, είναι διότι δεν έχουν ζήσει επί μακρόν με τον άρρωστο και με την άδελφή. Όταν περάσουν δέκα έως δέκα πέντε χρόνια κοντά στον άρρωστο τότε ο ιατρός συνδέεται περισσότερο και με τον άσθενή και με την άδελφή όποτε από κοινού αναζητούν τρόπους ένισχύσεως και βοήθειας και οι αντιδράσεις παραχωρούν τη θέση τους στη συνεργασία.

Α δ ε λ φ ή: Μήπως είναι υπεύθυνες σ' αυτές τις αντιδράσεις οι προκαταλήψεις;

κ. Κουσιούμης: Πιθανόν ναί, διότι άτυχώς όλα μας τα δάχτυλα δεν είναι ίδια, άλλο μικρότερο και άλλο μεγαλύτερο.

Σας εύχαριστώ πολύ όλους που είχατε την ύπομονή και την άνοχή να μας ακούσετε.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Υπό Σ. ΒΑΡΔΑΚΟΥ

Διδάσκουσα Άδελφή Α.Σ.Α.Ν. Νοσοκομείου Παιδών «ΑΓΛΑΪΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ»

Τὸν περασμένο Σεπτέμβρη, ὅλοι οἱ δρόμοι ὠδηγοῦσαν στὰ Γιάννενα, σ' ἓνα Πανελλαδικό Νοσηλευτικό ραντεβού. Βρεθήκαμε λοιπὸν στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου, γιὰ τὸ Ε' Πανελλήνιο Συνέδριο καί... ξαναβρεθήκαμε ὕστερα ἀπὸ καιρὸ, ἀπὸ χρόνια, παλιές φίλες, συσπουδάστριες, συνεργάτιδες καὶ γνώριμες. Ἦταν στ' ἀλήθεια ἓνα συναδέλφωμα ἐκείνη μὰς ἡ συνάντησή στὰ Γιάννενα. Στὰ Γιάννενα τὸν περασμένο Σεπτέμβρη!

— Ἐσεῖς ἦρθατε;

Κτισμένη στὴ Νοτιοδυτικὴ ὄχθη τῆς ὁμόφυτης λίμνης, τῆς ἀρχαίας Παμβώτιδος, ἡ Ἡπειρωτικὴ πρωτεύουσα, δίνει τὴν αἴσθησή μιᾶς νύμφης, μιᾶς Νηρηίδος ποὺ σὰν ἄλλη Ἀφροδίτῃ ἀναδύθηκε ἀπὸ τὰ νερά τῆς λίμνης κι' ἐγείρει καὶ ξαποσταίνει σ' ἓνα τοπίο, ὑπέροχα εἰδυλλιακό. Γύρω τῆς, φρουροὶ τῆς ἄγρυπνοι, στέκονται καὶ τὴν φιλοῦν, προστατευτικά καὶ ζηλότυπα, ὁ Δρίσκος καὶ τὸ Μιτσικέλι, ὁ Ὀλύτσικας καὶ τὰ ὑψώματα τοῦ Μπιζανίου.

Εἶναι τόσο στητὰ καὶ περήφανα τοῦτα τὰ βουνά, θαρρεῖς πὼς καμαρώνουν ποὺ τὴν ἔχουν ἀνάμεσά τους. Κι' ἐκείνη Κυρά κι' Ἀρχόντισσα, στολίζεται μ' ὅλα τὰ χρώματα. ἀπλώνει τὰ προικιά της κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ καθρεφτίζεται φιλάρεσκα στὸν πρασινογάλανο καθρέφτη τῆς Παμβώτιδος.

Ἀναμφίβολα εἶναι ὁμορφὴ! Πολὺ ὁμορφὴ!

Σ' αὐτὴ τὴν ὁμορφὴ πόλὴ φτάσαμε γιὰ τὸ Συνέδριο τὴν Παρασκευὴ στίς ὀκτὼ Σεπτεμβρίου καὶ συναντηθήκαμε, ὅλες μαζί, γιὰ πρώτη φορὰ στὸ «Εὐρία» τὸ ἴδιο βράδυ.

Ἦταν μιὰ ὁμορφὴ Ἡπειρωτικὴ βραδυὰ ποὺ χρωματίστηκε μὲ τοπικὰ χρώμα-

τα χάρη στὸ μουσικοχορευτικὸ Γιαννιώτικο συγκρότημα. Νέοι μὲ τοπικὰς χειροποίητες ἐνδυμασίες, κεντημένες μὲ Ἡπειρωτικὰ σχέδια, τραγούδησαν καὶ χόρεψαν λεβέντικους Ἑλληνικοὺς χορούς.

Ἔτσι ὁμορφα, ἄρχισε ἡ ὀλιγοήμερὴ παραμονὴ μὰς στὴν Ἡπειρο.

Τὴν ἐπόμενη ἡμέρα καὶ λίγο πρὶν ἀρχίσει τὸ συνέδριο, ἱερὸ χρέος μὰς ἔφερε προσκυνήτριες, στοὺς τάφους τῶν Ἀδελφῶν τοῦ πολέμου, ποὺ ἔπεσαν ἡρωϊκὰ, ἐκεῖ ὅπως ὑπηρετοῦσαν τὸν ἄρρωστο, τὸ στρατιώτη, τὸν πολεμιστὴ, τὸν ἥρωα... Ἐλάχιστος φόρος τιμῆς, τοῦτο τὸ προσκύνημα, μὲ τὸ τρισάγιο καὶ τὴν κατάθεσή τοῦ στεφάνου, σ' ὅλες τὶς ἀδελφές καὶ σ' ὅλες τὶς Ἑλληνίδες, ποὺ ἔγιναν ὁλοκαύτωμα στὸ βωμὸ τῆς Πατρίδος.

Μαζὶ δὲν θὰ μποῦμε στὴ αἴθουσα τοῦ συνεδρίου. Ἐκεῖ θὰ μεταφερθῇτε μ' ἄλλῃ συντροφιά. Μαζὶ θὰ τριγυρίσουμε στὰ Γιάννενα καὶ στὴν Ἡπειρο, ὡς τὰ Ἑλληνοσλαβανικὰ σύνορα, μὲ τὴ φαντασία μὰς καὶ τὶς ἀναμνήσεις μὰς.

Εἶναι θαυμάσιο νὰ τριγυρνᾶει κανεὶς στὰ Γιάννενα ἔτσι, ὅπως προσφέρονται γιὰ μιὰ γνωριμία. Παληά, πέτρινα, στέρεα σπίτια καὶ καλλιμάρμαρα ἀρχοντικά καὶ μέγαρα. Καὶ κοντὰ στὴ λίμνη τὸ βυζαντινὸ φρούριο, ποὺ κατὰ τὸν ἱστορικὸ Προκόπιο ἔκτισε ὁ Ἰουστινιανὸς. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1611 ὁλόκληρὴ ἡ πόλὴ ἦταν κουρνιαγμένη στὴ στέρεη ἀγκαλιὰ τοῦ κάστρου. Τότε ἔγινε ἡ ἐπανάστασις τοῦ Διονυσίου τοῦ Σκυλισόφου. Οἱ Τούρκοι τὴν κατέστειλαν καὶ θρῆκαν ἀφορμὴ νὰ καταργήσουν τὰ προνόμια τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ τὰ διατηροῦσαν ἀπὸ τὸ 1430, καὶ τοὺς ἔδιωξαν ἀπὸ τὸ κάστρο, καταστρέφοντας τὰ Χριστιανικὰ κτίσματα. Ἔτσι ἄρχισε ὁ οἰκισμὸς ἔξω ἀπὸ τὸ Κά-

στρο, ὅπου καὶ εὐρίσκεται ἡ σημερινὴ πόλῃ.

Τὸ τριῆμα αὐτὸ τῆς πόλεως, μέσα ἀπὸ τὸ κάστρο, δὲν ἔχει ρυμοτομία. Στενὰ, δεδαλωδὴ πλακόστρωτα δρομάκια, μὲ ψηλὰ πέτρινα σπίτια ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ διατηροῦν τὰ καφασωτὰ τους παράθυρα καὶ θυμίζουν τὴν ὀδυνηρὴ, μακρόχρονη σκλαβιά τῆς Ἡπείρου, ἀλλὰ καὶ τὸ θαῦμα τῆς φυλῆς ποὺ διατηρήθηκε καὶ θριάμβευσε σὲ τοῦτο τὸν τόπο.

Παρὰ τὶς ἀλλεπάλληλες καταστροφές τῆς πόλεως σώζονται ἀκόμη τὰ κατάλοιπα μνημείων τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος τῆς καὶ θυμίζουν πεισματικά τὴν ἱστορίαν της. Στὸ Κάστρο ὑπάρχουν λείψανα τῶν βυζαντινῶν τειχῶν καὶ τοῦ Πυλῶνα. Ἀκέραιος σχεδὸν σώζεται καὶ ὁ πύργος τοῦ Δεσπότη Θωμᾶ Πρελόμπου. Στὰ Γιάννενα διατηροῦνται ἀκόμη, πολλὰ μνημεῖα τῆς Τουρκοκρατίας. Ὁ Μεντρεσές, τὸ Φετιχέ τζαμί καὶ τὸ γραφικότερο τζαμί τοῦ Ἀσλάν - Πασᾶ, ὅπου στεγάζεται σήμερὰ τὸ Δημοτικὸ Μουσεῖο. Ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκθεμάτων, βλέπει κανεὶς καὶ τὸ θυρεὸ τοῦ Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος, ποὺ ὑπῆρχε στὰ Γιάννενα πρὶν ἀπὸ τὸ 1913 ὅταν ἡ πόλῃ δὲν εἶχε μὴν στὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἦταν ὑπὸ Τουρκικὴ κατοχή.

Στὴν ἀκρολιμνιὰ ὑπάρχουν καραδᾶκια, ποὺ μ' αὐτὰ μπορεῖς νὰ διασχίσῃς τὴν Παμβώτιδα. νὰ πᾶς στὸ νησί. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Νικολάου. σ' ἓνα κελλὶ τῆς ὁποίας, σκοτώθηκε ὁ Ἀλῆ - Πασᾶς. Διασχίζοντας τὴ λίμνη εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ θυμηθῇς τὴν Κυρά Φροσύνη, ποὺ πνίγηκε σ' αὐτὴ. Θαρρεῖς κι' ἡ μορφὴ της πλανιέται πάνω ἀπ' τὰ νερά καὶ σ' ἀναγκάζει νὰ τὴ θυμᾶσαι.

Ἡ Κυρά Φροσύνη ἔχει γίνῃ πιὰ θρύλος. Λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πόλῃ, στὸ Πέραμα ὑπάρχει ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα σπήλαια τῆς Εὐρώπης, μὲ ἐντυπωσιακοὺς σχηματισμοὺς ἀπὸ σταλακτίτες καὶ σταλαγμίτες, ποὺ χρειάστηκαν ἑκατομῖρια χρόνια γιὰ νὰ γίνουν.

Ἀπέγαντι ἀπὸ τὴν πόλῃ, ψηλὰ στὸ βουνὸ σκαρφαλωμένο θαρρεῖς τὸ μικρὸ χωριουδάκι, ὁ Δρίσκος. Στὴ μάχη τοῦ Δρί-

κου ἔπεσε καὶ ὁ τότε δουλευτὴς καὶ ποιητῆς τῆς «λήθης» Λορέντζος Μαβίλης.

Μὲ τὴ λήξῃ τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, ὠργανώθηκε μιὰ ἡμερήσια ἐκδρομὴ στὴν Ἡπειρο, στὰ Φυλάκια τῶν Ἑλληνοσλαβανικῶν συνόρων καὶ στὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου.

Ἀνεβαίνοντας πρὸς τὰ σύνορα μένει κατὰπληκτος κανεὶς ἀπὸ ὁμορφιά, τὴ μαγευτικὴ ὁμορφιά τοῦ Ἡπειρωτικοῦ τοπίου, μὲ τὶς λιμνούλες, τὰ ποτάμια του, τὰ σκουροπράσινα δάση... Ὁ δρόμος περνᾷ ἀπ' τὸ Καλπάκι. Ἐδῶ ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἀνάγκασε τοὺς Ἰταλοὺς νὰ ὑποχωρήσουν τὸ 1940. Μὰ μήπως μόνο ἐδῶ; Κάθε φύχτα τούτης τῆς γῆς, κάθε ὕψωμα καὶ κάθε φαράγγι εἶναι μάρτυρας τοῦ μεγαλείου τῆς φυλῆς.

Καὶ φτάσαμε στὰ Σύνορα. Μέχρι ἐδῶ ἡ Ἑλλάδα. ὡς ἐκείνη τὴ συρμάτινη πόρτα. Μὲ μάτια ὄγρὰ ἀπὸ τὴ συγκίνησι ἀτενίζουμε ἀπέναντι στὰ Βορειοηπειρωτικὰ βουνά, τὰ χωριά μὰς.

Ποτισμένα μὲ Ἑλληνικὸ αἷμα, ἀπὸ ἀδελφούς, ἀπ' τοὺς πατέρας μὰς, καὶ δὲν εἶναι λεία δικά μὰς. Καμμιὰ φορὰ γίνεσαι καὶ οἱ συνθήκες, οἱ ἀποφάσεις, τὸ Διεθνὲς «Δίκαιο», νὰ ζυγίζουν περισσότερο ἀπὸ τὸ αἷμα. Κι' ἂν ἦταν νὰ θέλαν' κι' ἄλλο αἷμα, νὰ τοὺς τὸ δίναμε. Μὰ πάλι θὰ μὰς κλέψουν στὴ ζυγαριὰ...

Δὲν μένει λοιπὸν παρὰ νὰ τραγουδήσουμε πικραμένα μαζί μὲ τὴν ἀξέχαστη Σοφία Βέμπο.

«Σὲ κάποια χιονισμένη ράχη,
σὰν πολεμοῦσαμε μονάχοι,
ὅλα λαγούς μὲ πετραχήλια μὰς ἐτάζανε
καὶ μέσ' τὰ μάτια μὲ λατρεῖα μὰς κοίτα-
ζανε...»

Μὰ ξεχαστήκαν ὅλα ἐκεῖνα
κι' ἡ Πίνδος καὶ ἡ Τραιπεσίνα...
Κι' ἴσως ἔμῃς ποὺ τόσο αἷμα ἐχύσαμε
νὰ μὰς καθίσουν στὸ σκαμνὶ γιὰτὶ νικήσα-
με...

Στὴ συνέχεια πήγαμε στὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου καὶ στὴ χαράδρα τοῦ Βίκου. Κι' ἐκεῖ, στὸ Μοναστήρι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, θαυμάσαμε τὴν ἐπιδημιολογικὴ τοῦ τοπίου. Ἡ χαράδρα κάτω ἀπ' τὰ πόδια

μας, χάσκει στόμα πελώριο. Είναι αδύνατον να μη κυριευθή κανείς από δέος.

Τὰ Ζαγοροχώρια, έχουν μια καταπληκτική γραφικότητα και ομορφιά. Σπίτια κτισμένα με γκρίζα πέτρα και σκεπασμένα πάλι με πέτρα, που προσφέρει άφθονη ή Ήπειρωτική γή. Γραφικότητα και τὰ γιοφύρια με μιά, με δυό, με τρεις κάμαρες ξεπροβάλλουν κάθε τόσο στα ποτάμια και τὰ ρέματα.

Τὸ κάλλος τοῦ ὀρεινότερου τούτου κομματιοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε περιγραφή. Ἀνοίγεις τὰ μάτια σου διάπλατα καὶ βλέπεις - βλέπεις καὶ δὲν χορταίνεις νὰ βλέπης...

Ὅμως ἔφτασε καὶ ἡ μέρα τῆς ἐπιστροφῆς. Καὶ στὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ ὅμως δὲν χάσαμε εὐκαιρίες.

Ἐπισκεφθήκαμε τὸ χάνι τοῦ Ἑμίν - Ἀγᾶ. Ἀπ' ἐδῶ, τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1913 ὁ Ἀρχιστράτηγος τότε καὶ Διάδοχος Κωνσταντῖνος, κατεύθυνε ἐμπνευσμένα τὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις τοῦ Στρατοῦ μας καὶ τὴν νύκτα τῆς 20ῆς πρὸς τὴν 21ῃν Φεβρουαρίου ὁ Ἑσᾶτ Πασᾶς ἀναγκάστηκε νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν. Οἱ ἄνδρες τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ 32.000 παραδίδονται ὡς αἰχμάλωτοι πολέμου.

Τώρα τὸ χάνι τοῦ Ἑμίν - Ἀγᾶ εἶναι μουσεῖο. Φυλάσσονται ἐκεῖ τὸ γραφεῖο καὶ μερικὰ ἀντικείμενα τοῦ μετ' ἔπειτα Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ πολλὰς ὕδατογρα-

φίες ποὺ εἰκονίζουσι διάφορα στιγμιότυπα ἀπὸ τὴν πορεία τῆς ἀπελευθερωτικῆς διαδικασίας τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὴν παράδοση τῆς πόλεως ἀπὸ τὸν Ἑσᾶτ - Πασᾶ στὸν τότε Διάδοχο Κωνσταντῖνο. Φιλοτεχνήθησαν σχεδὸν ὅλες, ἀπὸ ἓναν Τούρκο Στρατιώτη τὸν Κεγὰν Μεσαρές.

Αὐτὸς ἦταν ὁ τελευταῖος σταθμὸς μας στὴν Ἠπειρο.

Ὁ ἐπόμενος ἦταν στὴν Λευκάδα. Στὸ γραφικὸ Νυδρί καὶ στὴν Μονὴ Φανερωμένης. Καὶ μιὰ δόλτα με καραβάκι στὰ νησάκια καὶ στὸ Σκορπιό. Ὁ καπετάν - Θανάσης, μᾶς ἔδειξε τὸ σπίτι τοῦ Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη. Τοῦ ποιητῆ, ποὺ τραγούδησε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ θάλασσα. τοῦ ποιητῆ ποὺ ἔγραψε τὸ «δράχο καὶ τὸ κύμα». Ἔ! λοιπὸν γαί! Καὶ ποὺ γεννήθηκε δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ μὴν εἶναι ποιητὴς!...

Ὁ τελευταῖος σταθμὸς μας στὴ Ναύπακτο. Μόνο γιὰ ἓνα καφέ. Κι' ὕστερα Ἀθήνα.

Ἄν σᾶς πῶ πῶς δὲν θέλαμε νὰ γυρίσουμε πίσω; Ἄν σᾶς πῶ πῶς ζηλεύαμε ὅσες εἶχαν ἀκόμη μιὰ μέρα ποὺ τὴν πέρασαν ὑπέροχα στὴν Κέρκυρα; Ἄν σᾶς τὰ πῶ, θὰ μοῦ θυμώσετε; Εἶναι κακό;

Καταλαβαίνω. Ἐχετε ἀκόμα ἓνα λόγο νὰ θυμώσετε. Εἶπα ἢ μᾶλλον ἔγραψα πάρα πολλὰ. Ὅμως νά! ἔχω μιὰ σοβαρὴ δικαιολογία. Τὰ περισσότερα δὲν τὰ εἶπα...

Κι' ἦταν τόσο ὁμορφα! Δὲν ἦταν;

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

I. Α' Διεθνὲς Νοσηλευτικὸ Σεμινάριο εἰς Ἰσραήλ --- Ἱερουσαλήμ. Μάρτιος 12 - 22, 1979

Τὸ Α' Διεθνὲς Νοσηλευτικὸ Σεμινάριο θ' ἀσχοληθῇ μετὰ τὸ θέμα: «Τάσεις τῆς Νοσηλευτικῆς στὶς Η.Π.Α., στὴν Ἀγγλία, στὴν Ἰσραήλ ὡς καὶ σ' ἄλλες χώρες».

Ἐπὶ μέρους θέματα στὰ ὅποια θὰ ἐπικεντρωθοῦν οἱ σύνεδροι θὰ εἶναι:

«Ἡ νοσηλευτικὴ στὸ νοσοκομεῖο καὶ στὴν κοινότητα. Οἱ ἐπιπτώσεις τῆς νοσηλευτικῆς ἐκπαιδεύσεως στὴν ἀσκήσι τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη συνεργασίας νοσηλευτικοῦ καὶ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ».

Στὸ σεμινάριο θὰ λάβουν μέρος ἀδελφές, ἱατροὶ καὶ ἄτομα ἄλλων ἐπαγγελμάτων ὑγείας.

Παρακαλοῦνται ὅσες ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. ἐπιθυμοῦν νὰ λάβουν μέρος στὸ σεμινάριο αὐτὸ νὰ δηλώσουν τὴν συμμετοχὴ τους στὴ Γραμματεία τοῦ Συνδέσμου μέχρι 31.1.79 (τηλ. 77.02.861 ἢ 77.90.360 καὶ ὥρες ἐργασίας 8—2 μ.μ.)

II. Στ' Πανελλήνιο Συνέδριο Διπλωματούχων Ἀδελφῶν Νοσοκόμων καὶ Ἐπισκεπτριῶν.

ΘΕΜΑ: Ἡ Νοσηλευτικὴ στὴν Ὑγεία τοῦ Παιδιοῦ.

Ὁ Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ Στ' Πανελλήνιο Συνέδριό του στὴν ὡραία Μακεδονικὴ πόλιν τῆς Καβάλας ἀπὸ 4—8 Ἰουνίου 1979.

Ἡ συμμετοχὴ στὸ συνέδριο γιὰ μὲν τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου ἀνέρχεται στὸ ποσὸ τῶν 500 δρχ., γιὰ τὰ μὴ μέλη, σὲ 800 δρχ. καὶ γιὰ τὶς σπουδάστριες ἡ συμμετοχὴ εἶναι δωρεάν.

Δηλώσεις συμμετοχῆς γίνονται δεκτὲς μέχρι 30.4.1979 στὰ Γραφεῖα τοῦ Ε.Σ.Δ.Ε.Ν. (τηλ. 77.02.861 ἢ 77.90.360 καὶ ἐργασίας 8—2 μ.μ.)

III. Ὁ Ἰατρικὸς Σύλλογος Ἀρίστης ζητᾷ Ἐπισκεπτρίας Ἀδελφὰς Νοσοκόμους, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν σὲ κλινικὰς τῆς πόλεως Ἀρίστης μετὰ τὶς ἀποδοχὰς ποὺ ὀρίζει ὁ νόμος.

IV. Τὸ Κέντρο Τεχνητοῦ Νεφροῦ Ψημένου --- Μαγγιωράτου Ε.Π.Ε. Παπαδιαμαντοπούλου 20. Ἀθήναι, ζητᾷ μιὰ Διπλωματοῦχο Ἀδελφὴ τριτοῦς φοιτήσεως ὡς πρωὶνὴ Προϊσταμένη τῶν μονάδων τεχνητῶν νεφρῶν.

Μισθὸς ἐκανοποιητικὸς. ὥρες καὶ περιβάλλον ἐργασίας πολὺ καλὰς.

